

Adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel

Een institutioneel onderzoek naar het adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel na 1945.

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van de Hoge Raad van Adel, de Kanselarij der Nederlandse Orden & de Rijksarchiefdienst/PIVOT
Ministerie van OC&W
's-Gravenhage, 2000

Tekst: drs. G. Beks, Y. van Dam-Kooij, en M. Swen.
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W.D. Küller
Druk:

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel.

Adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel. Een institutioneel onderzoek naar het adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel na 1945.

[samenst. drs. G. Beks, Y. van Dam, M. Swen; ill. W.D. Küller].-Den Haag: Rijksarchiefdienst/PIVOT, Hoge Raad van Adel, Ministerie van OCenW. - ill. (PIVOT-rapporten, ISSN ; nr.) Met lit. opg.
ISBN 90-74442-

Trefw.: Adelsbeleid; adelsrecht; adeldom; civiele orden; decoratiestelsel; geschiedenis; 1945-2000.

Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

Inleiding

In het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT) is een institutioneel onderzoek naar wet- en regelgeving, koninklijke besluiten, algemene maatregelen van bestuur, ministeriële regelingen, beleidsnotities en literatuur met betrekking tot het adelsbeleid, adelsrecht, onderscheidingen en herinneringsstekenen in Nederland na 1945 verricht. Daarnaast wordt aandacht besteedt aan de taken en bevoegdheden van de Hoge Raad van Adel, de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde en het Kapittel voor de Civiele Orden. Het resultaat van dit onderzoek heeft geleid tot het voorliggende rapport.

Het doel van dit rapport is een instrument te bieden dat leidt tot onder meer het formuleren van selectiecriteria ten aanzien van de handelingen van de Hoge Raad van Adel, de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde en het Kapittel voor de Civiele Orden en de bij het adelsbeleid en adelsrecht betrokken vakministers over de periode 1945 - 2000

Mevrouw Y. van Dam-Kooij, mevrouw M. Swen en mevrouw dr. A.P. Versteegh leverden een belangrijke bijdrage bij de opzet van het onderzoek, het samenstellen van de verschillende handelingen en het beschrijven van de context zoals deze hier zijn opgenomen. De context met betrekking tot de Kanselarij der Nederlandse Orden werd verzorgd door medewerkers van de Kanselarij verzorgd. Daarnaast werd door drs. G. Beks aanvullend onderzoek verricht; de eindredactie berustte eveneens bij hem.

De samenstellers zijn veel dank verschuldigd aan mr. O. Schutte (secretaris van de Hoge Raad van Adel), de heer G.P. Nijkamp, mr. J.P. Kruijmel (secretaris van de Kanselarij der Nederlandse Orden) en aan mr. J.C. van Ingen (plaatsvervangend-secretaris van de Kanselarij der Nederlandse Orden) die zeer bereidwillig eerdere concepten van dit rapport van hun deskundig commentaar voorzagen.

Inhoudsopgave

Inleiding

- 1. Opzet en afbakening van het onderzoek**
- 2. Adelsbeleid en adelsrecht na 1813**
- 3. Heffingen op diploma's en op Koninklijke besluiten**
- 4. De Hoge Raad van Adel**
- 5. Het decoratiestelsel na 1815**
- 6. De Kanselier der Nederlandse Orden**
- 7. Het Kapittel der Militaire Willems-Orde**
- 8. Het Kapittel voor de Civiele Orden**
- 9. De Kanselarij der Nederlandse Orden**
- 10. Actorenoverzicht**
- 11. Handelingen**
 - 11.1 Algemene handelingen
 - 11.2 Handelingen betreffende adeldom
 - 11.3 Handelingen betreffende taxa
 - 11.4 Overheidsheraldiek en genealogie
 - 11.5 Taak, werkwijze van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetshedenkingskruis
 - 11.6 Samenstelling van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetshedenkingskruis
 - 11.7 Verlening van civiele orden, de Militaire Willems-Orde, het Verzetshedenkingskruis.

Geraadpleegde wetten, besluiten
Geraadpleegde literatuur

Bijlagen

- Bijlage 1 Overzicht van Kanseliers
Bijlage 2 De Militaire Willems-Orde
Bijlage 3 De Orde van de Nederlandse Leeuw
Bijlage 4 De Orde van Oranje-Nassau
Bijlage 5 De procedure voor toekenning van een onderscheiding

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, hij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar, terwijl de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten, maar de waardebepaling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou moeten zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.
2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het totstandbrengen van een product, dat een actor verricht ter vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst bezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerp-selectielijst aan aan de minister van OCenW. De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en in de toekomst wellicht beeldplaat. Inmiddels is uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarvan bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

1. Opzet en afbakening van het onderzoek

In het eerste hoofdstuk wordt een historisch overzicht gegeven van het Nederlandse adelsbeleid en adelsrecht na 1813. Dit jaar is als beginpunt genomen omdat vanaf dat moment de Soevereine Vorst, later Koning Willem I, zich bezig hield met adelsbeleid. Deze beschrijving eindigt in 1994 bij de totstandkoming van de Wet op de adeldom. Sinds 1814 is het altijd de Soevereine Vorst/de Koning geweest die in de adelstand verhef en sinds 1848 adeldom verleende; er was echter geen wet, waarin nadere regels stonden. Deze wet kwam pas in 1994 tot stand.

Vervolgens wordt in het derde hoofdstuk stilgestaan bij de verschillende soorten heffingen op diploma's en op Koninklijke besluiten. Tenslotte wordt in een afzonderlijk hoofdstuk de geschiedenis van de Hoge Raad van Adel sedert de oprichting in 1814 beschreven. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de taken en werkzaamheden van de Raad.

De geschiedenis en ontwikkeling van het decoratiestelsel na 1815 staat in hoofdstuk 5 centraal. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de taken en werkzaamheden van de Kanselier der Nederlandse Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Kapittel voor de Civiele Orden en de Kanselarij der Nederlandse Orden.

In hoofdstuk 10 worden de actoren die actief zijn op het adelsbeleid en adelsrecht en het decoratiestelsel opgesomd. Het volgende hoofdstuk bevat een overzicht van de handelingen die deze actoren verrichten.

De bestudeerde literatuur en geraadpleegde wetten en regelingen zijn na de handelingen opgenomen. Het rapport wordt afgesloten met een viertal bijlagen.

2. Adelsbeleid en adelsrecht na 1813 1)

Artikel 42 van de Grondwet van 1814 bepaalde dat "De Souvereine Vorst verheft in den adelstand. Al wie door den Souvereinen Vorst in den adelstand verheven wordt, brengt het bewijs daarvan ter kennis van de Staten zijner Provincie of Landschap, en deelt aanstonds in alle de voorregten daaraan verbonden; byzonderlijk in de bevoegdheid om beschreven te worden in de Ridderschap, mits voldoende aan de vereischten, voor dezelve bepaald." Een jaar later, op 13 februari 1815, bepaalde Souverein besluit nr. 60 ten aanzien van het adelsbeleid:

1. tot de adel zullen worden gerekend zij, die tot het in werking treden van de reglementen op de ridderschappen door de Souvereine Vorst daarin zijn of worden benoemd alsmede allen die door de Souvereine Vorst worden erkend, ingelijfd of verheven in de adel; adeldom gaat over op de wettige afstammelingen.
2. in alle publieke en particuliere documenten wordt voor de adel het predikaat Jonkheer gebezigd, voorzover geen titel is toegekend.

Er zijn volgens dit besluit vier manieren om tot de adel te gaan behoren (de zgn. noblilitatie), te weten: benoeming, erkenning, inlijving en verheffing.

Benoeming: 2) dit gold voor degenen die vóór 1795 zitting hadden in ridderschappen, of hun afstammelingen. Daarnaast zijn evenwel ook personen benoemd, die tot niet-riddermatige adellijke geslachten behoorden of wier adeldom van buitenlandse oorsprong was of die helemaal niet van adel waren.

Erkenning: degenen die de adellijke status van de familie, binnen de grenzen van het Koninkrijk, en de afstamming daaruit door middel van officiële documenten konden bewijzen.

Inlijving: degenen die lid waren van buitenlandse adellijke geslachten of wier voorouders, na vestiging in Nederland, de Nederlandse nationaliteit hebben verworven of leden van binnenlandse geslachten die of wier voorouders een buitenlands diploma hadden verworven.

Verheffing: degenen die op grond van aanzien en positie van hun familie in het verleden en daarnaast ook door persoonlijke verdiensten daarvoor in aanmerking kwamen. Er is hier dus geen sprake van vroegere adel. Met verheffing wordt nieuwe adel gecreëerd. De laatste verheffing had overigens plaats in 1939. 3)

Tot 1848 mochten de ridderschappen een afvaardiging naar de Staten van de provinciën sturen. Dat betekende dat adel via de afvaardigingen der Staten invloed had op de samenstelling van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Via de adel (de koning verhief in de adel) had de Koning invloed op de Staten-Generaal. Politieke betekenis had de adel sinds 1848 niet meer, maar maatschappelijke betekenis behield de adel echter. Behoeft bleef aanwezig aan regulering van de erkenning als behorende tot de vroeger als zodanig erkende 'stand'. 4) Het verlenen van adeldom werd voornamelijk een instrument om bepaalde personen een eerbewijs te geven. Maar er waren ook andere instrumenten, meer passend bij een democratiserende samenleving, zoals ridderorden. In 1904 is de laatste persoon (Ruyssenaers, oud-gezant in Rome) wegens persoonlijke verdienste geadeld en in 1939 de laatste (Van Valkenburg) op grond van de maatschappelijke positie van de familie. 5)

Sinds de invoering van artikel 63 in de Grondwet van 1848 tot 1953 is de bepaling dat "De Koning adeldom verleent" ongewijzigd gebleven. Hetzelfde artikel bepaalde dat "vreemde adeldom door geen Nederlander kan worden aangenomen." Een verandering in het beleid was het (informeel) besluit van de Raad van ministers op 21 november 1953:

1. erkenning te behoren tot de Nederlandse adel alleen op bewijs, dat men behoort tot een geslacht dat vóór 1795 al tot de adel hoorde;
2. inlijving wordt van geval tot geval beoordeeld;
3. verheffing in de adel dient achterwege te blijven. Voor leden van het koninklijk huis is een uitzondering mogelijk. 6)

Artikel 74 lid 1 van de Grondwet 1972 heeft als basis gediend bij het toekennen van titels aan (toekomstige) leden van het Koninklijk Huis, zoals aan Claus von Amsberg en de kinderen die uit zijn huwelijk met H.K.H. Prinses Beatrix geboren zouden worden. 7) Ook op basis daarvan zijn voorzieningen getroffen in verband met het huwelijk van H.K.H. Prinses Margriet en Pieter van Vollenhoven. 8) De volgende aanpassingen vonden bij de invoering van de Wet op de adeldom ten opzichte van de Grondwet 1953 plaats:

Erkenning: kan alleen plaatsvinden t.a.v. personen die behoorden tot een geslacht dat vóór 1795 reeds tot de inheemse adel behoorde. 9)

Inlijving: personen wier geslacht behoort tot de wettelijk erkende adel van een staat met een vergelijkbaar adelsstatuut en die het verzoek tot inlijving hebben gedaan:

- a. te zamen met het verzoek tot verlening van het Nederlandschap;
- b. te zamen met het afleggen van de verklaring ter verkrijging van het Nederlandschap door optie;
- c. te zamen met het bereiken van de meerderjarigheid bij de verkrijging van het Nederlandschap van rechtswege indien de vader van de verzoeker het Nederlandschap niet van rechtswege heeft verkregen.

Verheffing: gold voortaan uitsluitend ten aanzien van leden van het Koninklijk Huis.

In artikel 74 van de Grondwet 1972 stond nog steeds slechts vermeld: "de koning verleent adeldom", maar niet aan wie, waarom en wanneer adeldom verleend kon worden, hoeveel ervoor betaald moest worden en wie hierin adviseert. Het adelsbeleid dat tot dusver gevoerd was, had een te smalle juridische basis en de Tweede Kamer wilde dat daar verbetering in kwam. 10) Daarom werd in de Grondwet van 1983 additioneel artikel XXV (Staatsblad (Stb.) 70) in plaats van artikel 74 lid 1 opgenomen, waarin werd vastgelegd dat deze zaken bij wet geregeld moesten worden. Een wet kan namelijk gemakkelijker veranderd of ingetrokken worden dan een Grondwet.

Tot slot kan nog worden vermeld dat het omgekeerde van verlening, het verlies van adeldom, zich onder omstandigheden (bijvoorbeeld door een strafrechtelijk vonnis of door het zonder toestemming in dienst treden van een buitenlandse Souverein) kan voordoen, met name door royement. Royement is echter niet wettelijk geregeld, maar "men mag aannemen, dat degene die adeldom verleent (de Koning) deze ook weer kan ontnemen en dat dit derhalve bij Koninklijk besluit zal dienen te geschieden." 11) Het heeft zich in deze eeuw slechts nog één keer voorgedaan: jonkheer Pieter Laurens van Beyma werd op eigen verzoek uit de Nederlandse adel geroyeerd. 12) Royement op eigen verzoek wordt ontraden, omdat eventuele na royement geboren afstammelingen niet tot de adel zullen behoren. Van 1945 tot 1994 zijn acht Koninklijk besluiten tot erkenning van adeldom tot stand gekomen en 26 personen ingelijfd. Er is ook een aantal verzoeken tot adelsverlening geweigerd. 13)

In 1989 werd aan de voorbereiding van een wet op de adeldom begonnen; deze wet werd op 2 juni 1994 in het Staatsblad gepubliceerd. 14) Deze bevat een wettelijke regeling voor het verlenen van adeldom, het heffen van taxa en het geven van een wettelijke basis voor de Hoge Raad van Adel en zijn taken. Het adelsrecht werd gezien als een historisch gegroeid instituut, dat als zodanig alleen kan worden gehandhaafd, maar dat zijn grondslag verliest als men zou proberen het naar eigentijdse denkbeelden te wijzigen of in te richten. Daarom is ervan afgezien het adelsrecht opnieuw te codificeren. 15) Op grond van artikel 8 van de Wet op de adeldom kunnen alle personen die bij de inwerkingtreding van de wet reeds Nederlander waren gedurende een periode van vijf jaar, een verzoek tot inlijving doen.

Anno 1998 is het voeren van een adellijk distinctief (titel of predikaat) het enige voorrecht voor de Nederlandse adel. Ingevolge artikel 2 van het Souverein besluit van 13 februari 1815, nr. 60 worden titels toegekend of verleend door de Koning.

3. Heffingen op diploma's en op Koninklijke besluiten

Al in 1814 is er sprake van dat er taxa (belastingen) geheven worden bij het verlenen van adeldom. Vanaf dat moment worden vier soorten heffingen op diploma's en op Koninklijke besluiten geheven; te weten taxa, leges, registratierecht en zegelrecht.

Sinds 1814 zijn er enkele Taxabesluiten tot stand gekomen, maar tot 1994 ontbrak een wettelijk kader. De Wet op de adeldom bracht hierin verandering.

Het verlenen van vrijstelling van de diverse heffingen op diploma's en Koninklijke besluiten was vanaf 1816 voorbehouden aan de Koning. In de meeste gevallen was gebrek aan voldoende financiële middelen de reden om een verzoek tot vrijstelling in te dienen. Ingevolge het Koninklijk besluit van 26 januari 1822 (Stb. 1) worden periodiek bij Koninklijk besluit lijsten gepubliceerd van personen of geslachten, wier titels en adeldom op de adelsregisters zijn ingeschreven. Het laatst gebeurde dit bij het Koninklijk besluit van 4 mei 1982 (Stb. 410). Bij de Wet van 26 juni 1845 (Stb. 43) werden de inkomsten van de Raad op de Rijksbegroting gebracht en heeft de Hoge Raad van Adel er geen beschikking meer over. 16)

Taxa

Voor het eerst werd in de instructie van de Hoge Raad van Adel uit 1814 gesproken over de heffing van taxa. 17) Het heffen van taxa voor verlening van adeldom of een (hogere) titel, zoals bijvoorbeeld baron, graaf of hertog, werd geregeld bij Koninklijk besluit van 30 september 1815 nr. 10. De opbrengst van de taxa moest worden aangewend voor zaken, die de adel betroffen. 18) Vanaf 1816 werd de opbrengst van de taxa ingeschreven in het Grootboek der Nationale Schuld "ten name van De Hooge Raad van Adel, als administrerende een fonds ter dispositie van Zijne Majesteit" (Adelsfonds). De bedragen zoals deze in 1815 vastgesteld waren werden eerst in 1821 en daarna pas in 1947 gewijzigd. 19) Het algemene prijspeil is sinds 1947 echter aanzienlijk gestegen, zodat in het Taxabesluit van 1982 (Stb. 216) bijstelling van de in 1947 vastgestelde taxa voorgesteld werd, en wel zodanig, dat ze zouden oplopen tot het vijfvoudige. Het voor inlijving verschuldigde bedrag bijvoorbeeld was *f* 750 en moest worden *f* 3750. Er werd voor een oplopend tarief gekozen, omdat bezwaar bestond tegen een eenmalige verhoging van de taxa met 400 %. 20) Daarvoor was echter nog steeds geen wettelijke grondslag. Op grond van artikel 104 van de Grondwet 1983 zou ook deze zaak bij wet geregeld moeten worden. In 1994 werd in artikel 4 van de Wet op de adeldom opgenomen, dat bij de verlening van adeldom taxa verschuldigd zijn en bij algemene maatregel van bestuur nadere regels omtrent de taxa gesteld worden.

Leges

Met het Koninklijk besluit van 30 september 1815, nr. 10 werd het bedrag van leges voor diploma's vastgesteld. Voor alle adeldiploma's gold hetzelfde bedrag. Bij latere besluiten werden ook de verschillende soorten akten, zijnde akten van bewijs, vergunning, titelerkenning en homologatie, met leges belast; voor de beide laatste gold een gereduceerd tarief. In overeenstemming met de algemene regelingen werd in 1815 bepaald dat de helft van de opbrengst bestemd was voor het Weduwenfonds en de andere helft voor het secretariaat van de Raad. Sedert 1891 komen de leges ten goede aan de schatkist en sedert 1947 (derde taxa-besluit) kunnen ze als afgeschaft worden beschouwd.

Registratierecht

Voor het eerst werd een aantal nader bepaalde adelsgunsten in 1824 belast met een recht van registratie (*f* 100). 21) Het ging hierbij om verheffing en verlening van titels. De opbrengst kwam ten goede aan het Rijk. Daarnaast bestond ook bij de Raad een registratie van alle diploma's. Tot 1877 was registratie bij de Raad gratis; daarna dienden dezelfde registratiekosten als bepaald in de Zegel- en registratiewet betaald te worden.

Zegelrecht

Het recht van zegel op adeldiploma's werd vanaf 1813 geheven. 22) Het recht van zegel was ook van toepassing op kopie-diploma's; dit recht kwam in 1876 te vervallen. Het zou nog tot 1917 duren voordat het zegelrecht op originele diploma's afgeschaft werd.

4. De Hoge Raad van Adel

Op 5 juli 1808 stelde Koning Lodewijk Napoleon de 'commission spéciale de titres' in. 23) De commissie kreeg als taak "met bezadigheid en wijsheid een algemeen en volledig overzicht te geven over titels, onderscheidingen en orden van het Koninkrijk, waarbij aandacht moet worden besteed aan hetgeen in het verleden terzake bestond." 24) Ook toen werden diverse voorbereidingen getroffen teneinde een onafhankelijk adelscollege in Nederland op te richten. De commissie kwam reeds in hetzelfde jaar met een ontwerp van statuten en een ontwerp van reglement voor zo'n college, dat op 1 oktober 1809 onder de naam Hoog Heraldiek College werd opgericht en als een voorloper van de Hoge Raad van Adel kan worden beschouwd.

Ingevolge het Souverein besluit van 24 juni 1814, nr. 10 werd de Hoge Raad van Adel ingesteld en belast met de behandeling van alle adelsaangelegenheden, zoals het aanleggen van filiatie-registers van degenen die een adelsgunst hadden verkregen en van hun wettige afstammelingen in mannelijke lijn. 25) Ook is hier voor het eerst sprake van heffing van Adelstaxa. 26) De Raad kreeg de bevoegdheid tot het doen betalen van bedragen voor allerlei handelingen, zoals bijvoorbeeld voor het verlenen van adelsdiploma's. Deze bedragen zouden gevoegd worden bij een afzonderlijk fonds, het adelsfonds (later het Fonds van de Hoge Raad van Adel). 27) De Raad bestaat uit een voorzitter en vier leden en wordt bijgestaan door een secretaris.

Terwijl de Raad vóór Thorbecke een eigen secretarie bezat die alle werkzaamheden verrichtte die voortvloeiden uit 'sRaads adviserende taak aan de Koning, beperkt de werkring van de Raad zich daarna tot het geven van advies aan de Minister van Binnenlandse Zaken c.q. Justitie en werd de secretarie onderdeel van genoemde ministeries.

Op 6 juli 1859 (Koninklijk besluit nr. 46) werd de behandeling van de adelsaangelegenheden evenals de verdere werkzaamheden van de Raad opgedragen aan het Departement van Justitie. 28) Dat is zo gebleven tot 1937, toen de toenmalige minister-president, dr H. Colijn, bij brief van 16 november aan de Hoge Raad van Adel meedeelde, dat hij overwoog de werkzaamheden, die tot dusver op het Departement van Justitie plaats vonden, en kort daarvoor waren overgenomen door het Ministerie van Algemene Zaken grotendeels over te dragen en te delegeren aan de Hoge Raad van Adel. De Raad ging hiermee akkoord en beschikt sindsdien dus weer, net als voor 1853, over een eigen secretarie.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Hoge Raad van Adel zich in hoofdzaak moeten beperken tot het behandelen van kwesties betreffende gemeente- en waterschapswapens. Daarnaast werd de Raad in 1941 belast met het onderzoek van de zogenaamde dubbele geslachtsnamen- een gevolg van het besluit bevolkingsboekhouding van 1936 (artikel 63 lid 3). Draggers van dubbele namen moesten kunnen aantonen, dat hun naam op officiële wijze tot stand was gekomen, zo niet, dan moesten ze er alsnog geld voor betalen. 29) Dit onderzoek veroorzaakte nogal wat commotie. In 1947 werd de Raad uit hoofde van bezuiniging door de minister van Binnenlandse Zaken aan wie de Raad sinds 1945 adviseert weer van deze taak ontheven. Zo had de raad gedurende korte tijd ook te maken met de bevolkingsadministratie.

In 1948 voorkwam de Hoge Raad dat enkele provincies, zonder het advies van de Hoge Raad van Adel eerst in te winnen, een voorstel tot het invoeren van een eigen provincievlag zouden indienen bij de Provinciale Staten van hun eigen gewest. De Raad heeft zich toen tot de minister van Binnenlandse Zaken gewend om op dit gebied uniformiteit en juiste behandeling te waarborgen. De minister heeft toen een circulaire doen uitgaan aan Gedeputeerde Staten van de verschillende provincies, waarin de wenselijkheid werd uitgesproken, dat eerst advies hierover van de Hoge Raad van Adel gevraagd zou worden. Het gevolg is, dat de Raad nu onder meer ook als taak heeft, over vlaggen van gemeenten en waterschappen te adviseren. 30)

Anno 1998 is de Hoge Raad van Adel een extern adviescollege en heeft als belangrijkste taken:

1. het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken betreffende alle adelszaken en de samenstelling en wijziging der wapens van publiekrechtelijke lichamen.
2. het adviseren van de besturen van publiekrechtelijke lichamen inzake de samenstelling van de door hen gewenste vlaggen.
3. het adviseren van de minister van Justitie omtrent verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden en dergelijke betrokken zijn.
4. het adviseren van de minister van Defensie inzake samenstelling van emblemen voor Hr.Ms. oorlogsschepen en onder hem ressorterende diensten en inrichtingen.

Daarnaast is de Raad belast met het, in het algemeen, verstrekken van advies en voorlichting op genealogisch en heraldisch gebied aan rechtspersonen en particulieren.

5. Het decoratiestelsel na 1815

In 1815 werden bij Rijkswet twee ridderorden ingesteld, te weten de Militaire Willems-Orde (MWO) en de Orde van de Nederlandse Leeuw (ONL). Voor de ambtelijke ondersteuning kreeg elk van deze orden een eigen apparaat, de zogenoemde "kanselarij" met aan het hoofd daarvan een Kanselier: de Kanselarij der Militaire Willems-Orde en de Kanselarij der Nederlandse Leeuw. Beide wetten voorzagen weliswaar in het instellen van een adviserend orgaan voor elke van beide orden, genoemd "het Kapittel", doch deze werden op dat moment niet ingesteld.

De Kanselarij der Militaire Willems-Orde bevond zich van 1815-1822 te Brussel, ten huize van de Kanselier, generaal jhr. J.W. Janssens; de Kanselarij der Nederlandse Leeuw werd in eerste instantie gevestigd te Amsterdam en stond onder leiding van W.F. Baron Roëll, de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken.

In 1822 verhuisde de Kanselarij der Militaire Willems-Orde naar 's-Gravenhage. Na het overlijden van Baron Roëll in 1835 werd generaal Janssens tevens waarnemend Kanselier van de Orde der Nederlandse Leeuw. Vanaf dat moment werd er in de praktijk slechts één functionaris benoemd, eerst genaamd de Kanselier der beide Nederlandse Orden, later de Kanselier der Nederlandse Orden.

Bij Koninklijk Besluit van 3 juni 1844, nr. 59, werden de vanaf 1815 bestaande Kanselarij der Militaire Willems-Orde en Kanselarij van de Orde van de Nederlandse Leeuw samengevoegd tot de Kanselarij der beide Nederlandse Orden, later de Kanselarij der Nederlandse Orden. Het besluit bevatte geen bepalingen inzake de bevoegdheden of taken van het orgaan.

Nadere bestudering van de relevante documenten uit deze periode rechtvaardigt de conclusie dat de Kanselarij in de praktijk gelijk werd gesteld aan een Hoog College van Staat, hoewel zij dit formeel niet was. Deze positie is te herleiden tot de oorsprong van het Nederlandse staatsbestel, waarin de Kanselarij der Nederlandse Orden door haar directe binding met de vorst in een bijzondere positie werd geplaatst, evenals het Kabinet des Konings.

Na de grondwetwijziging van 1848 bleef deze situatie ongewijzigd. De Kanselarij is geplaatst binnen Hoofdstuk II van de staatsbegroting (Hoge Colleges van Staat, Kabinet der Koningin) en is daarmee onafhankelijk. Vanaf dat jaar werd het Ministerie van Financiën verantwoordelijk voor het personeelsbeheer en de salarisadministratie.

Eerder al - in 1841 - stichtte de toenmalige vorst, koning Willem II, in zijn hoedanigheid van groothertog van Luxemburg door middel van een koninklijk-hertoglijk besluit voor zijn groothertogdom de Orde van de Eikenkroon. Was deze orde in theorie bestemd voor Luxemburgse onderdanen, in de praktijk was zij een derde orde voor personen met bijzondere verdiensten jegens Nederland. Dientengevolge werden veel Nederlandse onderdanen in de orde benoemd. Door het feit dat deze orde buiten de ministeriële verantwoordelijkheid viel behield de koning ook na 1848 een grote persoonlijke invloed op de benoemingen. Na het overlijden van koning Willem III in 1890 verviel de personele unie tussen het staatshoofd van Luxemburg en het staatshoofd van Nederland, met als gevolg dat deze orde door Nederland niet meer kon worden gebruikt. Mede om dit gemis op te vangen, werd in 1892 bij Rijkswet de Orde van Oranje-Nassau ingesteld. Deze wet voorzag niet in het instellen van een Kapittel terwijl de Kanselier der Nederlandse Leeuw tevens benoemd werd als kanselier voor deze orde.

Vóór de Tweede Wereldoorlog werd elk decoratievoorstel met een voorgestelde graad van Ridder in de Orde van Oranje-Nassau of hoger voorgelegd aan de Raad van Ministers (verder te noemen "de Ministerraad"), terwijl de ermedailles verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau zelfstandig door de ministeries werden afgehandeld.

In de periode 1844-1940 was het aantal toegekende civiele onderscheidingen per jaar beperkt tot circa 500. Het meeste werk lag op het terrein van de Militaire Willems-Orde (soldij-) administratie. Bij de verschillende acties, voornamelijk in het voormalig Nederlands Oost-Indië werden in die periode 2635 onderscheidingen toegekend.

Door de relatieve rust in het decoratiestelsel nam de bemoeienis van de Kanselier met het beleid steeds verder af. Zijn positie van beheerder én beleidsondersteuner werd langzamerhand een van beheerder. In 1937 werd de Kanselarij onder de verantwoordelijkheid van het zojuist opgerichte Ministerie van Algemene Zaken gebracht.

Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd de regeringszetel in 1940 tijdelijk verplaatst naar Londen. In verband met het grote aantal te verlenen dapperheids-onderscheidingen, alsmede het toenemende aantal civiele onderscheidingen, ontstond de behoefte aan een orgaan dat de Ministerraad zou ontlasten. Daartoe werd de Raad voor Onderscheidingen en Eerbetoon in het leven geroepen, bestaande uit de Minister-President en de Ministers van Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Marine, Onderwijs, Kunst en Wetenschappen, en Oorlog. Van 1945 tot november 1946 werden de taken van deze Raad waargenomen door de Inter-departementale Commissie voor Onderscheidingen en Eerbetoon.

Op 30 april 1940 kwam een - reeds voorziene - herziening tot stand van de Wet op de Militaire Willems-Orde, welke op 20 mei van dat jaar in werking trad. Een van de veranderingen was dat voortaan ook burgers voor daden van moed, beleid en trouw - in de strijd bewezen - konden worden opgenomen in de orde. Vanaf mei 1940 stelde men andere criteria voor "verdiensten voor het vaderland", waaronder vanaf dat moment begrippen als "strijdbaarheid" en "verzet" komen te vallen.

In de periode 1940-1945 werden, naast de Militaire Willems-Orde vier, bij Koninklijk Besluit toe te kennen, dapperheidsonderscheidingen ingesteld, te weten:

- het Bronzen Kruis (KB van 11 juni 1940, nr. A 32),
- het Kruis van Verdienste (KB van 20 februari 1941, nr. 1),
- het Vliegerkruis (KB van 28 augustus 1941, nr. B 77),
- de Bronzen Leeuw (KB van 30 maart 1944, nr. E 21).

Na de bevrijding moesten degenen die geacht werden in de Tweede Wereldoorlog "fout" te zijn geweest verantwoording afleggen. De leden der ridderorden werden in dat verband onder de loep genomen aan de hand van de Wet Zuivering Nederlandse Ridderorden van 18 september 1946 (Stb. 1946, nr. G 261). Daartoe werden in 1948 twee adviescommissies ingesteld, één voor de civiele orden en één voor de Militaire Willems-Orde en het Ereteken voor Belangrijke Krijgsverrichtingen. Zij oefenden hun taak uit op grond van een instructie die werd gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant van 20 september 1948, nr. 181. De behoefte aan harde oordelen over de "ontrouw" en "onwaardigheid" van gedecoreerden was ondertussen echter zodanig afgenomen, dat het uiteindelijk niet kwam tot een grootscheepse zuivering.

In april 1946 werd het Kapittel der Militaire Willems-Orde ingesteld. De Rijkswet op de Militaire Willems-Orde van 1815 kende al de mogelijkheid om een Kapittel in te stellen, waarvan echter tot op dat moment geen gebruik was gemaakt.

De werkzaamheden van dit kapittel hebben tussen 1946 en heden geleid tot 53 benoemingen in de orde.

In november 1946 werd de Decoratiecommissie ingesteld. Deze commissie, bestaande uit de Ministers van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken en Marine (deze laatste werd later opgevolgd door de Minister van Defensie), bracht adviezen uit aan de Ministerraad inzake de verlening van koninklijke onderscheidingen in de beide orden van verdienste. In de praktijk werden de taken van deze "ministeriële Decoratiecommissie" gedelegeerd aan de zogenoemde "ambtelijke Decoratiecommissie", bestaande uit de directeurs kabinet en protocol van de genoemde ministeries met hun ondersteunend apparaat.

De commissie verkreeg in november 1947 een zelfstandige rol van betekenis: elk decoratievoorstel vanaf de eremedaille in goud, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau tot en met de graad van Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw werd door dit orgaan afgehandeld. Toekenning van de graden van Commandeur en hoger in beide orden behoeft de goedkeuring van de ministerraad. De eremedailles verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau in zilver en brons werden zelfstandig afgehandeld door de ministeries. In de periode 1945-1995 nam het aantal toegekende onderscheidingen in deze orden per jaar toe van circa 2.000 in 1945 tot circa 5.500 in 1995. Formeel bestond de decoratiecommissie in deze opzet tot 1 mei 1996.

In 1948 stelde de regering richtlijnen vast voor het verlenen van koninklijke onderscheidingen, die in hun uiteindelijke vorm zouden bestaan uit ruim 70 aanwijzingen.

Onder invloed van een aantal factoren versterkte het decoratiestelsel in de loop van de 20e eeuw, met name na de Tweede Wereldoorlog: de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau - waarvan de eerste traditioneel-historisch de hoogste is - werden in de praktijk vervlochten tot één ridderorde van acht graden;

verdienstelijke personen werden mede op basis van een combinatie van rang, functie en aantal dienstjaren gedecoreerd, waarbij deze laatste elementen in hoge mate bepalend waren voor de toe te kennen graad. Hierbij deden automatismen hun intrede. Een groot aantal eremedailles verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau werd verleend voor "langdurige dienst". Gedurende de jaren '50 nam de roep toe om het decoratiestelsel te democratiseren en met name de positie van de eremedailles nader te bezien.

In 1963 werd de commissie-Houben geïnstalleerd, die in 1965 een rapport uitbracht met daarin de volgende aanbevelingen:

- het ontvlechten van de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (geen "automatismen", geen "langdurige dienst" als criterium),
- het afschaffen van de eremedailles verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau onder het gelijktijdig instellen van een "derde Orde" voor langdurige, karakter-volle plichtsvervulling,
- het instellen van een aparte medaille voor staatsbezoeken,
- het instellen van een Kapittel.

Over het advies kwam men in de Ministerraad uiteindelijk niet tot overeenstemming, waardoor geen van de aanbevelingen werd geïmplementeerd. Daarna werden er lange tijd geen noemenswaardige pogingen ondernomen tot herziening van het decoratiestelsel.

In 1982 werd vervolgens de commissie-Portheine geïnstalleerd (vóór november 1982 genaamd de commissie-Koning), die in 1985 een rapport uitbracht met daarin de volgende aanbevelingen:

- herziening van de vigerende wet- en regelgeving, met eigentijdse toekennings-criteria, verregaande vormen van democratisering, emancipatie en gelijkstelling van beroepsgroepen, een en ander gebaseerd op het gelijkheidsbeginsel,
- het niet langer verlenen van de eremedailles, Grootkruisen en Grootofficier-schappen aan Nederlanders,
- het instellen van een "derde Orde" voor langdurige, loyale plichtsvervulling,
- het leggen bij de burgemeester van het primaat inzake decoratievoorstellen,
- het instellen van een Kapittel.

Eind 1985 werd een voorstel van Rijkswet aanhangig gemaakt tot wijziging van de wet op de Orde van de Nederlandse Leeuw van 1815 en de wet op de Orde van Oranje-Nassau (1892). Uiteindelijk werd dit wetsvoorstel in 1994 aanvaard met als gevolg dat:

- de eremedailles verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau en de Broedersmedaille verbonden aan de Orde van de Nederlandse Leeuw worden niet meer uitgereikt,
- instelling van een nieuwe ridderlijke (zesde) graad van Lid in de Orde van Oranje-Nassau,
- een Kapittel voor de Civiele Orden wordt ingesteld als centraal adviescollege voor voorstellen voor benoeming in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau,
- een Ordereglement wordt vastgesteld geldend voor beide orden houdende de nadere uitwerking van de wettelijke toekenningscriteria, de onderscheidingstekens en de procedure leidend tot benoeming.

Per 9 december 1994 werd het Kapittel voor de Civiele Orden ingesteld, de leden werden benoemd per 23 januari 1995.

6. De Kanselier der Nederlandse Orden

De titel Kanselier der Nederlandse Orden als personele unie tussen de eerder bestaande Kanselier der Militaire Willems-Orde en de Kanselier van de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (officieel nog steeds "Kanselier van de Orde van de Nederlandse Leeuw"), werden, alhoewel al gebruikt in correspondentie uit 1907 en Koninklijke Besluiten uit 1918 en volgende jaren, voor het eerst definitief vastgelegd in de gewijzigde wet op de Militaire Willems-Orde van 1940. De rol van de Kanselier als materiedeskundig adviseur werd na de Tweede Wereldoorlog vastgelegd in een kabinetsbesluit, mede als gevolg van het besluit om geen afzonderlijk Kapittel voor de Orde van de Nederlandse Leeuw in te stellen, dat als zodanig tevens had moeten dienen voor de Orde van Oranje-Nassau. Inmiddels ontving de Kanselier in maart 1947 een ambtsinstructie van de Minister van Binnenlandse Zaken. "1. De Kanselier der Nederlandsche Orden ressorteert, voor zijne werkzaamheden als zoodanig, rechtstreeks onder den Minister van Binnenlandsche Zaken en heeft 's-Gravenhage als standplaats. 2. Hij heeft tot taak zijne medewerking te verleen bij de behartiging van de belangen van de Nederlandsche onderscheidingen, voor zover deze zijn of zullen worden ingesteld bij de Wet, bij Koninklijk Besluit of bij Beschikking van een der Hoofden van Departementen van Algemeen Bestuur. 3. Hij wordt in de gelegenheid gesteld omtrent alle aangelegenheden, betrekking hebbende op de onderscheidingen als in art. 2 bedoeld, van zijne inzichten ter zake te doen blijken. 4. Door zijn zorg zullen ter Kanselarij der Nederlandsche Orden registers worden aangehouden van de personen, aan wie onderscheidingen als hier bedoeld verleend zijn geworden. 5. Het beheer van de versierselen van vorenbedoelde onderscheidingen - voor zover deze van rijkswege aan de begiftigden zullen worden verstrekt - berusten onder zijne zorgen uitsluitend bij de Kanselarij der Nederlandsche Orden." 31)

Deze instructie werd een jaar later aangescherpt, in die zin dat de Kanselier door tussenkomst van de Minister van Binnenlandse Zaken in de gelegenheid wordt gesteld inzake alle aangelegenheden betreffende het instellen of wijzigen van onderscheidingen bij wet, Koninklijk Besluit of ministeriële beschikking van zijn inzicht te doen blijken en dat zijn taak geacht kon worden zich mede uit te strekken tot het onder de aandacht van genoemde minister brengen van al hetgeen hij met betrekking tot onderscheidingen nodig acht.

De Kanselier legt verantwoording af aan drie instanties/personen:

- a. aan de Grootmeester van de Orden over het bewaken van zuiverheid en waardigheid van de orden bewaakt,
- b. aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in verband met diens ministeriële verantwoordelijkheid voor het beleidsterrein decoratiestelsel,
- c. aan de Minister van Defensie in verband met diens (met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gedeelde) ministeriële verantwoordelijkheid voor de Militaire Willems-Orde.

De Kanselier der Nederlandse Orden is op grond van de Wet op de Militaire Willems-Orde voorzitter van het kapittel van deze orde. Tevens is hij op grond van de wet houdende onder meer de instelling van het Kapittel voor de Civiele Orden lid van dat college. De kanselier wordt bij Koninklijk Besluit benoemd en ontslagen. Hij heeft geen ambtelijke status.

Het ordenbeheer valt uiteen in het adviseren over in te stellen en op te heffen onderscheidingen, het bewaken van de zuiverheid van de orden en het materieelbeheer. De zuiverheid van de orden wordt bewaard door de nauwgezette toepassing van op de wet gebaseerde toekenningscriteria. De Kanselier treedt in dit verband op als kritisch beschouwer van en adviseur bij het toekenningsbeleid en de regelgeving. Zijn lidmaatschap van het Kapittel voor de Civiele Orden moet mede in dat licht worden gezien.

7. Het Kapittel der Militaire Willems-Orde

De Rijkswet van 30 april 1815, nr. 5 (Stb. 1815, nr. 33), waarbij de Militaire Willems-Orde werd ingesteld en die laatstelijk werd herzien bij wet van 24 mei 1956 (Stb. 1956, nr. 289), voorzag al in het instellen van een Kapittel der Militaire Willems-Orde. Van deze mogelijkheid werd echter in april 1946 voor het eerst gebruik gemaakt.

De samenstelling, taak en werkwijze van het Kapittel der Militaire Willems-Orde zijn vastgelegd in een Ordereglement.

Het Kapittel is bevoegd de Kroon door tussenkomst van de betrokken Departementen van algemeen bestuur alle inlichtingen te verstrekken waarvan het meent dat deze in het belang van de orde of de ridders zijn.

8. Het Kapittel voor de Civiele Orden

Bij Rijkswet van 15 april 1994 werd het Kapittel voor de Civiele Orden ingesteld. In deze wet kreeg de herziening van het decoratiestelsel zijn grondslag, na een discussie van enige decennia. De in de wet opgenomen bepaling inzake het Kapittel trad in werking op 9 december 1994.

In het Besluit Kapittel voor de Civiele Orden (1994, Stb. 831) zijn nadere regels inzake de samenstelling en de werkwijze van het Kapittel opgenomen. Dit besluit trad in werking op 9 december 1994.

De interne werkwijze van het Kapittel werd vastgelegd in het Reglement Kapittel voor de Civiele Orden. Ingevolge artikel 4 van het Besluit Kapittel voor de Civiele Orden werd het reglement op 16 mei 1995 goedgekeurd door de Minister van Binnenlandse Zaken.

De taak van het Kapittel voor de Civiele Orden werd vastgelegd in artikel III, lid 2, van de Rijkswet van 15 april 1994. De belangrijkste taken liggen op het terrein van het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Deze advisering heeft o.a. betrekking op de algemene aspecten van het beleid inzake de civiele orden, en het verlenen van onderscheidingen in een van de civiele orden. Door het in werking treden van de Rijkswet van 10 oktober 1996 is de algemene adviestaak van het Kapittel komen te vervallen. Met ingang van 1 januari 1997 luidt artikel III, lid 2, van de Rijkswet van 15 april 1994 als volgt: "Het Kapittel heeft tot taak Onze Minister wie het aangaat te adviseren over het verlenen van onderscheidingen in een van de civiele orden."

Bij Koninklijk Besluit van 5 februari 1996, Stb. 89, werd het Besluit Kapittel voor de Civiele Orden gewijzigd. Daarmee werd vastgelegd dat het Kapittel ambtelijk wordt ondersteund door de Kanselarij, waarvan het bureau van het Kapittel deel uitmaakt.

9. De Kanselarij der Nederlandse Orden

De Kanselarij der Nederlandse Orden valt als zelfstandig rijksorgaan onder hoofdstuk II van de Rijksbegroting (Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin). De positie en taken vloeien voort uit een groot aantal wetten, besluiten en reglementen ten aanzien van de Militaire Willems-Orde, de Orde van de Nederlandse Leeuw, de Orde van Oranje-Nassau, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Kapittel voor de Civiele Orden, alsmede uit de Comptabiliteitswet en de ambtsinstructie van de Kanselier der Nederlandse Orden.

De leiding van de kanselarij is in handen van de kanselier.

De dagelijkse leiding van de ambtelijke organisatie van de Kanselarij berust bij de secretaris. Deze is tevens secretaris van het Kapittel voor de Civiele Orden. Daarnaast is er de secretaris van het Kapittel der Militaire Willems-Orde. Verder zijn er afdelingen Registratie en Archief (R en A), en Toetsing en Advisering (T en A). Het hoofd van de afdeling T en A is tevens plaatsvervangend secretaris en plaatsvervangend secretaris van het Kapittel voor de Civiele Orden. Een aantal medewerkers ressorteert direct onder de secretaris, te weten: de medewerkers ondersteuning en voorlichting, de systeembeheerder, financieel medewerker, magazijnmeester en keurmeester.

De secretaris wordt bij Koninklijk Besluit benoemd en ontslagen. De overige personeelsleden worden bij besluit van de Kanselier benoemd en ontslagen. Deze bevoegdheid is hem daartoe bij mandaat verleend door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De materiedeskundigheid op het gebied van personeelszaken wordt geleverd vanuit het directoraat-generaal Openbaar Bestuur van genoemd ministerie. Op de ambtenaren van de Kanselarij is de Ambtenarenwet 1929 (Stb. 1929, nr. 530) van toepassing.

De Kanselarij heeft in de periode na 1994 belangrijke veranderingen ondergaan als gevolg van de herziening van het decoratiestelsel. Ook voor velen in de samenleving was de herziening van het stelsel een forse verandering. Nu de herziening een adequate wettelijke basis heeft gekregen en de toepassing van het vernieuwde stelsel langzaam maar zeker in de samenleving beter wordt begrepen, mag worden verwacht dat het vernieuwde stelsel een evenwichtige basis vormt gedurende de komende decennia. Weliswaar kunnen veranderingen niet worden uitgesloten, maar doordat het stelsel voor wat betreft de criteria voor toekenning van een onderscheiding flexibel is, mag een stabiele situatie worden verondersteld.

Het materieel-beheer vindt plaats binnen de organisatie van de Kanselarij der Nederlandse Orden. Als uitvloeisel van de in de ambtsinstructie [van de Kanselier] genoemde beheerstaak van versierselen dan wel op grond van hetgeen is bepaald in de onderscheiden instellingsbesluiten worden naast de ridderorden bij de kanselarij de volgende onderscheidingen beheerd:

Erepenning voor menslievend hulpbetoon,
Ereteken voor belangrijke verdiensten in of jegens de Vereeniging "het Nederlandsche Roode Kruis",
Bronzen Leeuw,
Bronzen Kruis,
Kruis van Verdienste,
Vliegerkruis,
Vrijwilligersmedaille Openbare Orde en Veiligheid,
Ereteken voor langdurige dienst als officier,
Medaille voor langdurige dienst aan beroepsmilitairen beneden de rang van tweede luitenant,
Herinneringsmedaille Vrijwillige Politie 1948-1998.

Tevens wordt de registratie gevoerd van de volgende, inmiddels niet meer toe te kennen onderscheidingen: Verzetskruis, Verzetsster Oost-Azië, Erkentelijkheidsmedaille, Inhuldigingsmedaille.

10. Actorenoverzicht

In dit rapport zijn de handelingen van onderstaande actoren opgenomen:

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 1945 -

Onder zijn verantwoordelijkheid valt het adeldombeleid en de Hoge Raad van Adel. Binnen het departement is in 1998 de Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgeving hiermee belast.

De politieke verantwoordelijkheid voor het decoratiebeleid ligt bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De taak van zijn ministerie op dit beleidsterrein is het zorgdragen voor de beleidsvorming en -uitvoering inzake koninklijke onderscheidingen en het behandelen van zaken betreffende de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel voor de Civiele Orden en het Kapittel der Militaire Willems-Orde. Terzake de Militaire Willems-Orde wordt deze verantwoordelijkheid gedeeld met de Minister van Defensie.

De Hoge Raad van Adel, 1945 -

Hij adviseert de minister van Binnenlandse Zaken betreffende alle adelszaken en de wapens van publiekrechtelijke lichamen. Daarnaast wordt de Minister van Justitie geadviseerd omtrent verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn en de Minister van Defensie over emblemen voor oorlogsschepen en onder hem ressorterende diensten en inrichtingen.

Minister van Justitie, 1945 -

Beoordeelt aanvragen tot naamswijziging van personen, die een adellijke naam willen gaan voeren.

Minister van Defensie, 1945 -

Stelt emblemen samen voor onder andere oorlogsschepen en onder hem ressorterende diensten en inrichtingen.

Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, 1980-1988

Was tesamen met de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Defensie belast met het vaststellen van de samenstelling en werkwijze van het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.

Vakminister, 1945 –

Is bevoegd tot het verlenen van eigen/specifieke medailles binnen zijn departement.

Neemt besluiten over de bij zijn departement ingediende decoratievoorstellen.

Rechterlijke macht, 1945 -

Is bevoegd tot het opleggen van een geldboete aan degene die zonder daartoe gerechtigd zijn een Nederlandse adellijke titel voert of een Nederlands ordeteken draagt.

Kanselier der Nederlandse Orden, 1945 -

De hoofdtaak van de kanselier wordt gevormd door het beheer van de orden en het bewaken der zuiverheid. Hij oefent deze taak uit namens de vorst, die Grootmeester van elk der staatsorden is. Daarnaast heeft hij een adviserende taak over het decoratiestelsel.

Kapittel voor de Civiele Orden, 1994 -

De belangrijkste taken van het Kapittel waren tot 1997:

- a. Onze Minister van Binnenlandse Zaken desgevraagd of uit eigen beweging te adviseren over de algemene aspecten van het beleid inzake de civiele orden,
- b. Onze Minister die het aangaat te adviseren over het verlenen van onderscheidingen in een van de civiele orden,
- c. de Tweede Kamer der Staten-Generaal desgevraagd te adviseren over bij die kamer aanhangig gemaakte initiatiefvoorstellen van wet die op de civiele orden betrekking hebben.

Door het in werking treden van de Rijkswet van 10 oktober 1996 is de algemene adviestaak van het Kapittel komen te vervallen. Met ingang van 1 januari 1997 luidt artikel III, lid 2, van de Rijkswet van 15 april 1994 als volgt: "Het

Kapittel heeft tot taak Onze Minister wie het aangaat te adviseren over het verlenen van onderscheidingen in een van de civiele orden."

Kapittel der Militaire Willems-Orde, 1946 -

De belangrijkste taken van het Kapittel zijn:

- a. het adviseren van het Hoofd van het betrokken Departement van algemeen bestuur omtrent de voordrachten voor benoeming of bevordering in en ontslag uit de orde dan wel over aanvragen om in de orde te worden opgenomen of bevorderd,
- b. het verstrekken van inlichtingen aan het Hoofd van het betrokken Departement van algemeen bestuur alsmede het geven van inzage in alle zakelijke gegevens en bescheiden aan deze Departementen inzake de ordes en de ridders,
- c. het aanhouden van registers voor elk der vier klassen van ridders,
- d. het houden van aantekening van verlening van het ordeteken aan onderdelen van de krijgsmacht.

Door het in werking treden van de Rijkswet van 10 oktober 1996 is de algemene adviestaak van het Kapittel komen te vervallen.

Kanselarij der Nederlandse Orden, 1945 -

Bij Koninklijk Besluit van 3 juni 1844, nr. 59, werden de vanaf 1815 bestaande Kanselarij der Militaire Willems-Orde en Kanselarij van de Orde van de Nederlandse Leeuw samengevoegd tot de Kanselarij der beide Nederlandse Orden, later de Kanselarij der Nederlandse Orden. Het besluit bevatte geen bepalingen inzake de bevoegdheden of taken van het orgaan. De taken en bevoegdheden kunnen worden afgeleid uit de taakstellingen van de Kanselier der Nederlandse Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde en het Kapittel voor de Civiele Orden. Daaruit vloeit voort dat de werkzaamheden van de Kanselarij kunnen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

- ondersteuning van de Kanselier der Nederlandse Orden,
- de ondersteuning van het Kapittel der Militaire Willems-Orde,
- ondersteuning van het Kapittel voor de Civiele Orden,
- diverse werkzaamheden voortvloeiend uit de interne bedrijfsvoering/ondersteunende processen.

Decoratiecommissie, 1946 – 1996

Deze commissie, bestaande uit de Ministers van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken en Marine (deze laatste werd later opgevolgd door de Minister van Defensie), bracht adviezen uit aan de Ministerraad inzake de verlening van koninklijke onderscheidingen in de beide orden van verdienste.

Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis, 1980 - 1988

Bij Koninklijk besluit van 29 december 1980, nr. 104 (Stb. 715) werd het verzetsherdenkingskruis ingesteld. Bij beschikking van de Ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie en van de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk van 27 maart 1981 werden nadere regels gesteld voor de uitvoering van de werkzaamheden van het Comité. Als sluitingsdatum voor het indienen van een verzoek om toekenning werd 1 mei 1984 vastgesteld. De afwikkeling van het Comité heeft tot eind 1987 geduurd, waarna het Comité op 11 mei 1988 werd opgeheven.

11. Handelingen

In dit hoofdstuk zijn de handelingen opgenomen van actoren welke actief zijn (waren) op het Nederlandse adelsbeleid en adelsrecht in de periode (1940) 1945 - 1998. De handelingen zijn als volgt geclusterd:

(nummer)
Actor
Handeling
Periode
Grondslag
Product(en)

Een actor is "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein." Onder handeling wordt verstaan "een complex van activiteiten, gericht op de omgeving, dat een orgaan op grond van attributie of delegatie verricht ter vervulling van een taak en voor het verrichten waarvan dat orgaan verantwoordelijk is." De 'periode' heeft betrekking op het tijdvak waarin een bepaalde handeling werd of wordt verricht. De vermelding '1945' als beginjaar houdt niet in dat de handeling voor dat jaar niet verricht werd.

Onder 'grondslag' wordt verstaan de wet, regelgeving, het besluit, etc. met vermelding van het artikel (de artikelen) waarop de handeling gebaseerd is. In het merendeel van de gevallen gaat het hierbij om wet- en regelgeving.

Het 'product' is het resultaat van een door een actor verrichte handeling. Wanneer niet duidelijk is welk product de neerslag van de handeling is, staat vermeld 'onbekend'; indien het product of het soort product bekend is dan wordt dit opgenomen. Sommige handelingen leveren dermate veel producten op dat slechts een aantal is opgenomen. Ook komt het voor dat niet alle producten bekend zijn maar slechts enkele. De handelingen zijn in dit rapport als volgt onderverdeeld:

1. algemene handelingen
2. handelingen betreffende adeldom
3. handelingen betreffende taxa
4. Overheidsheraldiek en genealogie
5. Taak, werkwijze van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis
6. Samenstelling van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis
7. Verlening van civiele orden, de Militaire Willems-Orde, het Verzetsherdenkingskruis

In dit RIO is een aantal specifieke handelingen van de minister van Defensie als actor op het beleidsterrein adelsbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel gewaardeerd. Daarnaast zij voor wat betreft de minister van Defensie ook verwezen naar de handelingen 152-160 in het rapport institutioneel onderzoek rapport *Geef acht (militair personeel; beroeps- en reservepersoneel)*. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993 ('s-Gravenhage 1994.)

Deze handelingen hebben betrekking op onderscheidingen, eretekenen en medailles. Slechts handeling 154 (actor: Kapittel Militaire Willems Orde), 159 (actor: minister van Defensie) en 160 (actor: minister van Defensie) zijn in het bij in het aangepaste vorm, opgenomen en gewaardeerd. Daarnaast zij verwezen naar de handelingen 92-99 van het rapport *Te land, ter zee en in de lucht*. Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operatiën van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993 ('s-Gravenhage 1998) voor wat betreft ceremonie, protocol en traditie. In de bij deze rapporten behorende BSD's zijn voornoemde handelingen gewaardeerd. Deze BSD's zijn echter op dit moment (juni 2000) nog niet vastgesteld.

11. Handelingenlijst

11.1 Algemene handelingen

De hieronder opgenomen handelingen (1 – 11) hebben zowel betrekking op adelsbeleid en adelsrecht als op het decoratiestelsel.

(1)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgeving betreffende de Nederlandse adel en het decoratiestelsel en de instelling van het Kapittel voor de Civiele Orden..
Periode: 1945 -
Grondslag: Grondwet 1983, additioneel artikel XXV.
Product(en): Rijkswet van 15 april 1994 (Rijkswet 1994) tot wijziging van de wet van 29 september 1815 en tot wijziging van de wet van 4 april 1892 (Stb. 1994, nr. 350),
Wet op de Adeldom (Stb. 1994, nr. 360), waarin de Hoge Raad van Adel een wettelijke status krijgt en zijn kerntaken worden omschreven.

(2)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende het adelsbeleid en adelsrecht en het decoratiestelsel.
Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen, evaluaties.
Opmerking: De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad.

Onder deze handeling valt ook:

1. het voeren van overleg met de andere betrokken actoren op het beleidsterrein,
2. het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de Ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het adelsbeleid en adelsrecht, het voeren van overleg met/het leveren van bijdragen aan het overleg met het Staatshoofd betreffende het adelsbeleid en adelsrecht,
3. het voorbereiden van de Memorie van toelichting op de Rijksbegroting betreffende het beleidsterrein,ⁱ
4. het toetsen van de uitvoering van het beleid (evaluatie),
5. het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein,ⁱⁱ
6. het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies betreffende het beleidsterrein,
7. het informeren (voorlichten) van (het Kabinet van) de Koningin over ontwikkelingen op het beleidsterrein,
8. het voorbereiden en vaststellen van het voorlichtingsbeleid (voorlichting als beleidsinstrument).

(3)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het informeren van de Staten-Generaal betreffende het te voeren beleid inzake de adel en het decoratiestelsel.
Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Beleidsnotities, antwoorden op Kamervragen, (voortgangs-)rapportages.

- (4)
- Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.
- Periode: 1945 -
- Grondslag: -
- Product(en): Beleidsnotities, brieven.
- (5)
- Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Handeling: Het instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden, organisaties belast met het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.
- Periode: 1945 -
- Grondslag: Wet op de adeldom, artikel 6 lid 1,
Wet van 29 september 1815 (Stb. 1815, nr. 17), inzake instelling van de Orde van de Nederlandse Leeuw, artikel 14,
Wet van 4 april 1892 (Stb. 1892, nr. 55), inzake instelling van de Orde van Oranje-Nassau, artikel 13,
Rijkswet 1994, artikel III lid 1.
- Product(en): Organisatie-beschikking Hoge Raad van Adel,
Rijkswet 1994.
- (6)
- Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Handeling: Het benoemen en ontslaan van:
de vijf leden van de Hoge Raad van Adel,
de leden van het Kapittel voor de Civiele Orden en het Kapittel der Militaire Willems-Orde.
- Periode: 1945 -
- Grondslag: Soeverein Besluit van 24 juni 1814, nr.10,
Wet op de adeldom, artikel 6 lid 3,
Rijkswet 1994,
Besluit Kapittel voor de Civiele Orden.
- Product(en): Koninklijk besluit
- (7)
- Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Hoge Raad van Adel,
Kanselarij der Nederlandse Orden,
Kapittel der Militaire Willems-Orde,
Kapittel voor de Civiele Orden.
- Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen.
- Periode: 1945 -
- Grondslag: -
- Product(en): Series jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen.
- Opmerking: Het betreft hier de verslaglegging waarvoor geen grondslag kan worden aangewezen in de voor het beleidsterrein specifieke wet- en regelgeving.

(8)
Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften en andere tot onderzoeken van klachten bevoegde commissies uit de Kamers der Staten-Generaal en de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten over de uitvoering of de gevolgen van het beleid betreffende het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.

Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Brieven, notities.

(9)
Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Kanselarij der Nederlandse Orden,
Kapittel voor de Civiele Orden,
Kapittel der Militaire Willems-Orde,
Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.

Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Brieven, notities.

(10)
Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het voorbereiden van intern (wetenschappelijk) onderzoek en het vaststellen van onderzoeksrapporten betreffende het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.

Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Nota's, notities, onderzoeksrapporten.

(11)
Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het voorbereiden en begeleiden van extern (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het adelsbeleid en adelsrecht in Nederland en het decoratiestelsel.

Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Nota's, notities, onderzoeksrapporten.

(12)
Actor: vakminister.
Handeling: Het vaststellen van besluiten waarbij (nieuwe) onderscheidingen worden ingesteld of waarbij bestaande decoratiestelsels worden herzien.

Periode: 1945 -
Grondslag: -

Opmerking: In de praktijk worden niet altijd de vaststelling van (nieuwe) onderscheidingen en een herziening van de bestaande decoratiestelsels bij besluit geregeld.

11.2 Handelingen betreffende adeldom

(13)

Actor: Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het beheren en bijhouden van het filiatierregister.
Periode: 1945 -
Grondslag: Soeverein Besluit van 24 juni 1814, nr. 10, artikel 20 en 21.
Product(en): filiatierregister.

(14)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het verheffen van leden van het Koninklijk Huis in de adel.
Periode: 1953 -
Grondslag: Besluit van de Raad van Ministers (1953),
Wet op de adeldom, artikel 2 lid 2.
Product(en): Koninklijk besluit.

(15)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het inlijven in de Nederlandse adel van personen, wier geslacht behoort tot de wettelijk erkende adel van een staat met een vergelijkbaar adelsstatuut en die het verzoek tot inlijving hebben gedaan.
Periode: 1945 -
Grondslag: Souverein besluit van 13 februari 1815, nr. 60,
Wet op de adeldom, artikel 2 lid 3.
Product(en): Koninklijk besluit.

(16)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het erkennen van personen, die behoren tot een geslacht dat voor 1795 reeds tot de inheemse adel behoorde, tot de Nederlandse adel.
Periode: 1945 -
Grondslag: Souverein besluit van 13 februari 1815, nr. 60,
Wet op de adeldom, artikel 2 lid 4.
Product(en): Koninklijk besluit.

(17)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het toekennen van titels en namen te dragen door Claus von Amsberg en de kinderen, geboren uit zijn huwelijk met Prinses Beatrix.
Periode: 1966 -
Grondslag: Grondwet 1948, artikel 67.
Product(en): Koninklijk besluit van 6 februari 1966 (Stb. 1966, nr. 70).

(18)

Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het treffen van voorzieningen in verband met het huwelijk van Prinses

- Margriet en Pieter van Vollenhoven.
- Periode: 2 januari 1967
 Grondslag: Grondwet 1948, artikel 67.
 Product(en): Koninklijk besluit van 2 januari 1967 (Stb. 1967, nr. 1).
- (19)
 Actor: de Kroon.
 Handeling: Het verlenen van adeldom.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Grondwet 1938, artikel 67, Grondwet 1946, artikel 67, Grondwet 1948, artikel 67, Grondwet 1953, artikel 74, Wet op de Adeldom, artikel 1.
 Product(en): Diploma, Koninklijk besluit.
 Opmerking: De verlening kan uitsluitend geschieden aan Nederlanders.
- (20)
 Actor: Hoge Raad van Adel.
 Handeling: Het adviseren van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:
 a. betreffende verzoeken tot verlening van adeldom,
 b. betreffende de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht
 voor wat betreft agreatie.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Soeverein Besluit van 24 juni 1814, nr. 10, Wet op de adeldom, artikel 6 lid 2.
- (21)
 Actor: Hoge Raad van Adel.
 Handeling: Het onderzoeken van dubbele (samengestelde) geslachtsnamen vanwege de invoering van Persoonskaarten.
 Periode: (1941) 1945 - 1947
 Grondslag: Besluit bevolkingsboekhouding van 1936 (Stb. 1936, nr. 342).
 Product(en): Onderzoek.
- (22)
 Actor: Rechterlijke macht.
 Handeling: Het opleggen van een geldboete aan degenen die zonder daartoe gerechtigd zijn een Nederlandse adellijke titel voert of een Nederlands ordeteken draagt.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Wetboek van Strafrecht, artikel 435 lid 1-2.
 Product(en): Geldboete.
- (23)
 Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het royeren van personen uit de Nederlandse Adel.
 Periode: 1945 -
 Bron: Nijkamp en Schutte, *De Nederlandse Adel*, 21.
 Product(en): Koninklijk besluit.

- (24)
 Actor: Minister van Justitie.
 Handeling: Het beoordelen van aanvragen tot naamswijziging van personen, die een adellijke naam willen gaan voeren.
 Periode: 1945 -
 Bron: -
 Product(en): Beschikking.
- (25)
 Actor: Hoge Raad van Adel.
 Handeling: Het admissibel verklaren van gegadigden tot de Afdeling Nederland van de Souvereine Militaire Orde van Malta.
 Periode: 1945 -
 Bron: -
 Product(en): Brief aan de Afdeling Nederland van de Souvereine Militaire Orde van Malta.

11.3 Handelingen betreffende taxa

- (26)
 Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het heffen van taxa bij het verlenen van adeldom.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Koninklijk besluit van 16 augustus 1947, nr. 15,
 Koninklijk besluit van 26 maart 1982, nr. 8,
 Wet op de adeldom, artikel 4.
 Product(en): Koninklijk besluit.
- (27)
 Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van nadere regels bij het heffen van taxa bij het verlenen van adeldom.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Wet op de adeldom, artikel 4.
 Product(en): Algemene maatregel van bestuur.
- (28)
 Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het vaststellen van de taxa bij het nadien verlenen van een (hogere) titel.
 Periode: 1982 -
 Grondslag: Besluit van 26 maart 1982 (Stb, 1982, nr. 216), artikel 1 lid 2.
 Product(en): Koninklijk besluit.
- (29)
 Actor: minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het vaststellen van de taxa bij het veranderen of vermeederen van geslachtswapen.
 Periode: 1982 -
 Grondslag: Besluit van 26 maart 1982 (Stb. 1982, nr. 216), artikel 1 lid 3.
 Product(en): Koninklijk besluit.

11.4

Overheidsheraldiek en genealogie

(30)

Actor: minister van Defensie.
Handeling: Het aan de Hoge Raad van Adel advies vragen inzake de samenstelling van emblemen van onderdelen en inrichtingen van de krijgsmacht en van Harer Majesteits oorlogsschepen.
Periode: 1949 -
Grondslag: Brief van de Minister van Marine d.d. 14 september 1949, nr. 185297 aan de Hoge Raad van Adel,
Brief van de voorzitter van de Traditiecommissie van de Koninklijke Landmacht d.d. 12 januari 1953, nr. 138 aan de secretaris van de Hoge Raad van Adel.
Bron: Informatie van mr. O. Schutte, secretaris van de Hoge Raad van Adel.
Product(en): Brief met verzoek om advies.

(31)

Actor: Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het adviseren van de minister van Defensie inzake de samenstelling van emblemen van onderdelen en inrichtingen van de krijgsmacht en van Harer Majesteits oorlogsschepen.
Periode: 1949 -
Bron: Brief van de Minister van Marine d.d. 14 september 1949, nr. 185297 aan de Hoge Raad van Adel,
Brief van de voorzitter van de Traditiecommissie van de Koninklijke Landmacht d.d. 12 januari 1953, nr. 138 aan de secretaris van de Hoge Raad van Adel.
Product(en): Advies.

(32)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het aan de Hoge Raad van Adel advies vragen inzake de samenstelling van wapens van publiekrechtelijke lichamen en incidenteel ook privaatrechtelijke lichamen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Souverein Besluit van 24 december 1814, nr.32,
Koninklijk besluit van 23 april 1919 (Stb. 1919, nr. 181).
Product(en): Brief met verzoek om advies.

(33)

Actor: Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties adviseren inzake de samenstelling van wapens van publiekrechtelijke lichamen en incidenteel ook privaatrechtelijke lichamen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Souverein Besluit van 24 december 1814, nr. 32,
Koninklijk besluit van 23 april 1919 (Stb. 1919, nr. 181).
Product(en): Advies.

(34)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het stellen van nadere regels betreffende de samenstelling van provinciale vlaggen, vlaggen van gemeenten en van waterschappen.
Periode: 1945 -
Grondslag:
Product(en): Ministeriële regeling. Bijvoorbeeld:
Circulaire van de minister van Binnenlandse Zaken, nr. 2503 Afdeling Binnenlands Bestuur, Bureau Bestuurszaken d.d. 30 april 1948,
Circulaire van de minister van Binnenlandse Zaken, Directie Binnenlands Bestuur, Afdeling Bestuurszaken, Bureau Kabinetszaken d.d. 29 juni 1957,
Circulaire van de minister van Binnenlandse Zaken, Directie Hoofdafdeling, Afdeling Binnenlands Bestuur, nr. B 61/836 d.d. 12 april 1961.

(35)
Actor: Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het geven van advies aan de besturen van publiekrechtelijke lichamen inzake de samenstelling van de door hen gewenste vlaggen.
Periode: 1948 -
Grondslag: Circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken van 30 april 1948 aan Gedeputeerde Staten,
Circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken van 29 juni 1957,
Circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken van 12 april 1961.
Product(en): Advies.

(36)
Actor: Hoge Raad van Adel.
Handeling: Het geven van advies aan rechtspersonen en particulieren betreffende genealogie en heraldiek.
Periode: 1945 -
Grondslag: -
Product(en): Advies.

11.5 Taak, werkwijze van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.

(37)
Actor: Kapittel voor de Civiele Orden.
Handeling: Het opstellen van vierjaarlijkse verslagen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Besluit Kapittel voor de Civiele Orden, artikel 9.
Product(en): Vierjaarlijkse verslagen.

(38)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het vaststellen van een reglement voor de Orde van de Nederlandse Leeuw en voor de Orde van Oranje-Nassau.
Periode: 1994 - 1995

- Grondslag: Rijkswet 1994, onder I artikel 13 lid 1 en onder II, artikel 14 lid 1
Product(en): Reglement voor de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Stb. 1995, nr. 264).
Gewijzigd bij besluit van 5 februari 1996 (Stb. 1996, nr. 89).
- Opmerking: Dit reglement bevat onder meer diverse bepalingen over de uitvoering van de versierselen .
- (39)
- Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het goedkeuren van de instructie over de werkwijze van het Kapittel voor de Civiele Orden.
Periode: 1994 -
Grondslag: Besluit Kapittel voor de Civiele Orden, 1994, artikel 4.
Product(en): Brief van 16 mei 1995, nr. BK 95/640.
- (40)
- Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het stellen van regels betreffende het uitbetalen van toelagen aan Ridders der Militaire Willems-Orde en aan Broeders in de Orde van de Nederlandse Leeuw.
Periode: 1956 –
Grondslag: Wet instelling Militaire Willems-Orde, artikel 9 lid 7, Wet van 29 september 1815 (Stb. 1815, nr. 47), artikel 10.
Product(en): Min. regels.
- (41)
- Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur stellen van nadere regels ten aanzien van de taak, samenstelling, inrichting en werkwijze van het Kapittel voor de Civiele Orden.
Periode: 1994 -
Grondslag: Rijkswet 1994, artikel III, lid 5
Product(en): Reglement van de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Stb. 1995 , nr. 264)
- (42)
- Actor: Kapittel voor de Civiele Orden.
Handeling: Het vaststellen van regels met betrekking tot de werkwijze van het bureau.
Periode: 1994 -
Grondslag: Besluit Kapittel voor de Civiele Orden, 1994, artikel 3 lid 7.
- (43)
- Actor: Kapittel der Militaire Willems-Orde.
Handeling: Het gevraagd en ongevraagd verstrekken van inlichtingen aan de Kroon of de minister die het aangaat betreffende zaken in het belang van een orde en of ridders.
Periode: 1945 -
Grondslag: Reglement Militaire Willems-Orde, artikel 23.
Product(en): Advies.

(44)
Actor: Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.
Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen en een reglement ter uitvoering van de werkzaamheden van het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.
Periode: 1980 - 1988
Bron: Ministeriële beschikking van 27 maart 1981, artikel 9 en 10.

11.6 Samenstelling van de Kanselarij der Nederlandse Orden, het Kapittel Civiele Orden, het Kapittel der Militaire Willems-Orde, het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis

(45)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het benoemen, schorsen en ontslaan van de voorzitter en de leden van het Kapittel voor de Civiele Orden.
Periode: 1995 -
Grondslag: Rijkswet 1994, artikel III lid 3
Product(en): Besluit Kapittel voor de Civiele Orden (Stb. 1994, nr. 831).

(46)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het voorbereiden van het benoemen en het ontslaan van de leden van het Kapittel der Militaire Willems-Orde.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 11 lid 3, Reglement op de Militaire Willems-Orde, artikel 15 lid 1 en 18 lid 1-2.

(47)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het benoemen, schorsen of ontslaan van de secretaris van het Kapittel voor de Civiele Orden en van de Kanselarij der Nederlandse Orden.
Periode: 1994 -
Grondslag: Besluit Kapittel voor de Civiele Orden, artikel 3 lid 4, Algemeen Rijksambtenarenreglement.

(48)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het benoemen, schorsen of ontslaan van de medewerkers van het bureau van het Kapittel voor de Civiele Orden.
Periode: 1994 -
Grondslag: Besluit Kapittel artikel 3 lid 5

(49)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het vaststellen van het aantal leden van het Kapittel der Militaire Willems-Orde.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15, lid 1.

(50)
Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betreffende de benoeming en het ontslag van de leden van het Kapittel der Militaire Willems-Orde.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 11 lid 3.

(51)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken,
minister van Defensie,
minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.
Handeling: Het vaststellen van de samenstelling en werkwijze van het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.
Periode: 1980 - 1988
Grondslag: Besluit van 29 december 1980 (Stb. 1980, 715), houdende instelling van het Verzetsherdenkingskruis, artikel 4.

(52)
Actor: Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.
Handeling: Het benoemen van de (vice-)voorzitter(s), secretaris en penningmeester van het dagelijks bestuur van het Nationaal Comité Verzetsherdenkingskruis.
Periode: 1980 - 1988
Bron: Ministeriële beschikking van 27 maart 1981, artikel 4.

11.6 Verlening van Civiele Orden, de Militaire Willems-Orde, het Verzetsherdenkingskruis

(53)
Actor: Kapittel voor de Civiele Orden,
Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het geven van advies aan de regering inzake het vaststellen of wijzigen van de regelgeving op het terrein van onderscheidingen en civiele orden.
Periode: 1945 -
Grondslag: Rijkswet van 15 april 1994 (Stb. 530), artikel III lid 2.
Product(en): Advies.
Opmerking: Deze taak werd voor zover het betreft de Kanselier der Nederlandse Orden officieel bepaald in de vergadering van de Raad van Ministers van 22 maart 1948.

(54)
Actor: Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het adviseren van de vakminister over in te stellen en op te heffen onderscheidingen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Ambtsinstructie van de Kanselier.
Product(en): Advies.

- (55)
 Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het vaststellen van richtlijnen met betrekking tot het verlenen van Koninklijke onderscheidingen.
 Periode: 1945 - 1995
 Grondslag:
 Product(en): Richtlijnen voor het verlenen van Koninklijke Onderscheidingen.
- (56)
 Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het geven van een ambtsinstructie aan de Commissaris van de Koningin over het verlenen van onderscheidingen.
 Periode: 1994 -
 Grondslag: Rijkswet 1994, artikel IV.
- (57)
 Actor: Commissaris van de Koningin
 Handeling: Het adviseren van het Kapittel voor de Civiele Orden over de verlening van onderscheidingen in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau aan inwoners van de provincie.
 Periode: 1994 -
 Grondslag: Rijkswet 1994, artikel IV,
 Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Stb. 1995, nr. 264), artikel 9 lid 3 en 10 lid 1.
 Product(en): Advies
- (58)
 Actor: Decoratiecommissie,
 Kapittel voor de Civiele Orden.
 Handeling: Het adviseren van de vakminister inzake de verleningen van onderscheidingen in een van de civiele orden.
 Periode: 1946 -
 Grondslag: Rijkswet van 10 oktober 1996 (Stb. 520), artikel III lid 2.
 Product(en): Advies.
 Opmerking: De Decoratiecommissie is in 1972 door de ministerraad ingesteld en ressorteerde daar ook onder. Vanaf 1994 is haar taak overgenomen door het Kapittel voor de Civiele Orden.
 Bij de advisering worden de volgende stukken betrokken:
 het advies en de motivering van de burgemeester van de woonplaats van de betrokkene,
 het advies en de motivering van de Commissaris van de Koningin,
 een ingevuld exemplaar van het *formulier voor het doen van een voorstel tot het verlenen van een onderscheiding*,
 de verkregen inlichtingen uit het politieregister,
 de uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister. Het betreft hier inlichtingen uit het Srafregerregister en het Algemeen Documentatieregister.
 de inlichtingen verkregen uit de Gemeentelijke Basisadministratie,
 en indien deze zijn ingestuurd aanbevelingsbrieven.
- (59)
 Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Handeling: Het voordragen van ministers en staatssecretarissen voor benoeming in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau.

Periode: 1945 -

Grondslag: Wet van 1815, artikel 6,
Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau, artikel 9 lid 5-6 en 14 lid 4-5.

Product(en): Koninklijk besluit

Opmerking: De Koning(in) is ingevolge artikel 3 lid 1-2 van de Wet van 1815 Grootmeester van de Orde van de Nederlandse Leeuw en ingevolge artikel 3 van de wet van 1892 Grootmeester in de Orde van Oranje-Nassau.
Benaming geschiedt bij Koninklijk besluit.
Wanneer de minister het advies van het Kapittel niet overneemt, wordt het voorstel en het advies van het Kapittel aan de ministerraad voorgelegd, die vervolgens een besluit neemt.

(60)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken.

Handeling: Het beslissen over de voordracht tot verlenen van een onderscheiding aan een in Nederland verblijvende diplomaat of een in het buitenland verblijvende persoon.

Periode: 1995 -

Grondslag: Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau, artikel 11 lid 1.

Product(en): Koninklijk besluit.

Opmerking: Hieronder vallen ook buitenlandse diplomaten en buitenlanders die een rol vervullen bij staatsbezoeken. Ten aanzien van deze personen dient bij de voordracht tot onderscheiding eveneens rekening gehouden te worden met het reciprociteitsbeginsel: het gebruik om in het internationale en diplomatieke verkeer op een gelijk niveau onderscheidingen uit te wisselen.

(61)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken.

Handeling: Het in overeenstemming met de minister van Defensie beslissen over de voordracht tot verlening van een onderscheiding aan een buitenlandse militair.

Periode: 1995 -

Grondslag: Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau, artikel 11.

(62)

Actor: Minister van Defensie.

Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Buitenlandse Zaken inzake de voordracht tot verlening van een onderscheiding aan een buitenlandse militair.

Periode: 1995 -

Grondslag: Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau, artikel 11.

Product(en): Koninklijk besluit.

(63)

Actor: Kapittel der Militaire Willems-Orde

Handeling: Het adviseren van de minister van Defensie inzake de voordracht tot benoeming of bevordering en de aanvragen tot opneming of bevordering van militair personeel tot ridder in de Militaire Willems-Orde.

Periode: 1945 -

Grondslag: Reglement op de Militaire Willems-Orde (Koninklijk besluit van 30 juni 1941 (Stb. B61),
Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1993, nr. 689), artikel 22 en 26.

Opmerking: Is een uitbreiding van handeling 154 van het rapport *Geef acht (militair personeel; beroeps-en reservepersoneel)*. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993 ('s-Gravenhage 1994)

(64)

Actor: Minister van Defensie.

Handeling: Het benoemen en bevorderen van personen, militaire wapens, dienstvakken en onderdelen in de Militaire Willems-Orde.

Periode: 1995 –

Grondslag: Wet herziening Wet instelling Militaire Willems-Orde, artikel 5.

(65)

Actor: Minister van Defensie.

Handeling: Het voordragen voor een koninklijke onderscheiding aan militairen en het benoemen in de Militaire Willems-Orde.

Periode: 1945 -

Grondslag: artikel 5 van de Wet van 30 april 1940 (Stb. 1940, nr. 100), tot herziening van de wet van 30 april 1815 inzake de instelling van de Militaire Willems-Orde.

Opmerking: Is een aanpassing van handeling 160 van het rapport *Geef acht. (militair personeel; beroeps-en reservepersoneel)*. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993 ('s-Gravenhage 1994)

(66)

Actor: Kanselier der Nederlandse Orden.

Handeling: Het, al dan niet tegen betaling van een borgsom, in bruikleen verstrekken van: de versierselen van de Orde van de Nederlandse Leeuw, de zilveren medailles van de aan de Orde verbonden Broeders, de eremedailles en versierselen verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau.

Periode: 1955 -

Grondslag: Koninklijk besluit, nr. 6 en nr. 7 (Stcrt. 1954, nr. 152).

(67)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Handeling: Het bij algemene maatregel van bestuur vaststellen van een reglement waarin nadere regels worden gesteld betreffende het verlenen van een onderscheiding in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de bij de onderscheiding behorende tekenen.

Periode: 1994 –
Grondslag: Wet instelling van de Orde van de Nederlandse Leeuw, artikel 13 lid 1.
Product(en): Algemene maatregel van bestuur.

(68)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het verstrekken van toelagen aan de Broeders verbonden aan de Orde van de Nederlandse Leeuw en hun weduwen.

Periode: 1945 - 1995
Grondslag: Wet van 29 september 1815 (Stb. 1815, nr. 47), artikel 10.
Opmerking: Hoewel de Broedermedaille in de wet van 15 april 1994 is komen te vervallen, blijven de toelagen na de inwerkingtreding van deze wet van kracht.

(69)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Kanselier der Nederlandse Orden.
Handeling: Het vaststellen van de versierselen behorend bij de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau en de manier waarop de versierselen gedragen dienen te worden.

Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 29 september 1815 (Stb. 1815, nr. 47), artikel 7, 8 en 9,
Wet van 4 april 1892 (Stb. 1892, nr. 55), artikel 7, 8 en 9,
Rijkswet 1994, artikel 14.
Product(en): Koninklijk besluit,
Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Stb. 1995, nr. 264),
Richtlijnen draagwijze onderscheidingen d.d. 28 september 1999 (Stcrt. 1999, nr. 192).

(70)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het vaststellen van bepalingen betreffende het vervallen van de onderscheidingen en verbod op het dragen van het versiersel.

Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 29 september 1815 (Stb. 1815, nr. 47), artikel 12,
Wet van 4 april 1892 (Stb. 1892, nr. 55), artikel 11,
Rijkswet 1994, artikel 11.

(71)

Actor: Vakminister.
Handeling: Het besluiten over ingediende decoratievoorstellen bij zijn departement en het doen van een voordracht tot benoeming in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau.

Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 1815, artikel 6,
Richtlijnen 1948,
Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau, artikel 9 lid 5, artikel 14 lid 4-5.

Product(en): Koninklijk besluit.

(72)

Actor: Kanselarij der Nederlandse Orden.
Handeling: Het registreren van onderscheidingen en herinneringstekens, ingesteld bij wet of Koninklijk besluit.
Periode: 1945 -
Grondslag: Koninklijk besluit van 25 juni 1815, nr. 10,
Koninklijk besluit van 30 april 1940, artikel 24.
Opmerking: Deze handeling houdt in dat men de administratie verzorgt omtrent het verlenen van onderscheidingen, de verzending van ordeteken en de opvraag hiervan bij overlijden of bij bevordering in een hogere rang.

(73)

Actor: Kanselarij der Nederlandse Orden.
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, uitbetalen van toelagen aan Ridders van de Militaire Willems-Orde en hun weduwen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 9,
Wet herziening Wet instelling Militaire Willems-Orde, artikel 9.

(74)

Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de Kanselier der Militaire Willems-Orde betreffende het uitbetalen van toelagen aan Ridders van de Militaire Willems-Orde en hun weduwen.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 9,
Wet herziening Wet instelling Militaire Willems-Orde, artikel 9.

(75)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, vaststellen van de onderscheidingstekens behorend bij de Militaire Willems-Orde en de wijze waarop deze gedragen dienen te worden.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 6 en 7,
Wet herziening Wet instelling Militaire Willems-Orde, artikel 6 en 7.

(76)

Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betreffende het vaststellen van de versierselen behorend bij de Militaire Willems-Orde en de wijze waarop de versierselen gedragen dienen te worden.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 6 en 7.

(77)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, vaststellen van bepalingen betreffende het vervallen van een onderscheiding in de

- Periode: Militaire Willems-Orde en het verbod op het dragen van het versiersel.
1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 12.
Product(en): Koninklijk besluit,
Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1941, nr. B 61)
- (78)
Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het vaststellen van bepalingen betreffende het vervallen van een onderscheiding in de Militaire Willems-Orde en het verbod op het dragen van het versiersel.
- Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 12.
- (79)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, vaststellen van bepalingen betreffende het uitreiken en het dragen van het ordeteken van de Militaire Willems-Orde.
- Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
Product(en): Koninklijk besluit,
Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1941, nr. B 61).
- (80)
Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het vaststellen van bepalingen betreffende het uitreiken en het dragen van het ordeteken van de Militaire Willems-Orde.
- Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
- (81)
Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, vaststellen van bepalingen ten aanzien van eerbewijzen aan de Ridders van de Militaire Willems-Orde.
- Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
Product(en): Koninklijk besluit,
Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1941, nr. B 61)
- (82)
Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het vaststellen van bepalingen ten aanzien van eerbewijzen aan de Ridders van de Militaire Willems-Orde.
- Periode: 1945 -
Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
- (83)

- Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
 Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Defensie, vaststellen van bepalingen betreffende de verstrekking van het ordeteken en de bewaring van de standmodellen.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
 Product(en): Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1941, nr. B 61)
- (84)
 Actor: Minister van Defensie.
 Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het vaststellen van bepalingen betreffende de verstrekking van het ordeteken en de bewaring van de standmodellen.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Wet van 30 april 1940, artikel 15.
- (85)
 Actor: Kapittel der Militaire Willems-Orde.
 Handeling: Het bijhouden van registers voor elk van de vier klassen van ridders der Militaire Willems-Orde.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1993, nr. 689), artikel 24 lid 1 en 27.
 Product(en): Registers.
- (86)
 Actor: Kanselier voor de Civiele Orden.
 Handeling: Het aantekening houden van de besluiten waarbij aan een krijgsmachtonderdeel het ordeteken is verleend.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: Reglement op de Militaire Willems-Orde (Stb. 1993, nr. 689), artikel 24 lid 2 en 27.
 Product(en): Registers.
- (87)
 Actor: Vakminister.
 Handeling: Het verlenen van buitenlandse onderscheidingen aan Nederlandse onderdanen.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: -
 Product(en): bijvoorbeeld de UN medals.
- (88)
 Actor: Vakminister.
 Handeling: Het verlenen van eigen c.q. specifieke onderscheidingstekens binnen zijn departement.
 Periode: 1945 -
 Grondslag: -
 Product(en): onderscheidingstekens.
 Opmerking: Hieronder wordt verstaan de voor het departement specifieke medailles, bij voorbeeld de Rode Kruismedaille (BZK), Watersnoodmedaille (VenW).
- (89)

Actor: Minister van Defensie.
Handeling: Het toekennen van niet-Koninklijke onderscheidingen, eretekenen en medailles voor langdurige dienst en Campaignmedals.
Periode: 1945 -
Grondslag: -
Opmerking: Is een aanpassing van handeling 159 van het rapport *Geef acht. (militair personeel; beroeps- en reservepersoneel)*. Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993 ('s-Gravenhage 1994.)

(90)

Actor: Nationaal Comité Verzetshedenkingskruis.
Handeling: Het toekennen van het Verzetshedenkingskruis.
Periode: 1980 - 1988
Grondslag: Koninklijk besluit van 29 december 1980 (Stb. 1980, 715), nr 104, artikel 2.

Geraadpleegde wetten, besluiten, kamerstukken

Wetten, besluiten

Adelsbeleid, adelsrecht

Souverein Besluit van 24 juni 1814, nr.10, waarin de Hoge Raad van Adel ingesteld wordt en zijn taken omschreven worden.

Grondwet van 1814 (Stb. 1814, nr. 44) en 1815 (Stb. 1815, nr. 45), bepalende dat de Souvereine Vorst in de adelstand verheft.

Soeverein Besluit van 13 februari 1815, nr. 60, omtrent de vereisten en voorrechten van de adelstand binnen de Verenigde Nederlanden.

Koninklijk Besluit van 30 september 1815, nr. 10 waarin het heffen van taxa voor verlening van adeldom geregeld wordt.

Koninklijk Besluit van 26 januari 1822 (Stb. 1822, nr. 1), waarin de Hoge Raad opdracht krijgt, lijsten te publiceren van personen of geslachten die ingeschreven zijn op de adelsregisters.

Koninklijk Besluit van 24 september 1822, nr. 22, betreffende taxa voor titelerkenning.

Koninklijk Besluit van 26 maart 1868 (Stb. 1868, nr. 37), houdende regeling van de overgang van adellijke titels bij recht van eerstgeboorte.

Koninklijk Besluit van 16 augustus 1947, nr. 15 waarin de taxaregeling van 1815 gewijzigd wordt.

Koninklijk besluit van 26 maart 1982 (Stb. 1982, nr. 216), ter vervanging van de taxabesluiten van 1815 en 1947.

Koninklijk Besluit van 4 mei 1982 (Stb. 1982, nr. 410), de laatste (13e) lijst van adellijke personen of geslachten.

Grondwet van 1983 (Stb. 1983, nr. 70), additioneel artikel XXV, waarin opgenomen wordt, dat adelsverlening bij wet geregeld moet worden.

Wet van 10 mei 1994 (Stb. 1994, nr. 360) houdende regeling inzake de adeldom (Wet op de adeldom).

Decoratiestelsel

Wet van 30 april 1815, nr. 5 op de Militaire Willems-Orde.

Wet van 29 september 1815 (Stb. 1994, nr. 352) op de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Wet van 4 april 1892 (Stb. 1994, nr. 351) op de Orde van Oranje-Nassau.

Wet van 30 april 1940 (Stb. 1940, nr. 100) tot herziening van de wet van 30 april 1815 inzake de instelling van de Militaire Willems-Orde.

Wet van 18 september 1946 (Stb. 1946 nr. G 261), Zuivering Nederlandse Ridderorden.

Wijzigingswet van 24 mei 1956 (Stb. 1956 nr. 289), instelling Militaire Willems-Orde.

Wet (Stb. 1994 nr. 350), tot wijziging van de Wet op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Wet op de Orde van Oranje-Nassau en tot instelling van het Kapittel voor de civiele orden.

Koninklijk Besluit van 25 juni 1815, nr. 10 (registreren ordetekens enz.).

Koninklijk Besluit van 3 juni 1844, nr. 59 (samenvoeging kanselarijen).

Koninklijk besluit van 30 juni 1941 (Stb. 1941, nr. B 61), Reglement op de Militaire Willems-Orde.

Besluit Kapittel der Militaire Willems-Orde van 27 april 1946, nr. 1.

Koninklijk Besluit van 3 mei 1946, nr. G 107 (Verzetsskruis).

Koninklijk Besluit van 26 oktober 1948, nr. I 457 (Verzetsster Oost-Azië).

Koninklijk Besluit van 5 juni 1914, nr. 68 (Medaille van het Rode Kruis).

Koninklijk Besluit van 9 februari 1946, nr. G 29 (Erkentelijkheidsmedaille).

Koninklijk Besluit van 29 december 1980, nr. 104 (Verzetsherdenkingskruis)

Koninklijk Besluit van 12 oktober 1990, nr. 90.020890 (Ereteken voor Orde en Vrede).

Koninklijk Besluit van 23 juli 1951, nr. 319 (Kruis voor Recht en Vrijheid).

Koninklijk Besluit van 4 september 1992, nr. 92.008136, (Herinneringsmedaille VN Vredesoperaties).

Koninklijk Besluit van 14 november 1990 (Herinneringsmedaille Multinationale Vredesoperaties).

Koninklijk Besluit van 12 september 1994, nr 94.007040, (Herinneringsmedaille Rampenbrigade).

Koninklijk Besluit van 2 februari 1998 (Vrijwilligersmedaille openbare orde en veiligheid).

Besluit van 27 augustus 1948, Richtlijnen voor het verlenen van Koninklijke Onderscheidingen.

Koninklijk Besluit 1954, nr. 6, (Stcrt. 1954, nr. 152).

Besluit Kapittel voor de civiele orden (Stb. 1994, nr. 831).

Reglement op de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau ["Ordereglement"], (Stb. 1995, nr. 264).

Reglement Kapittel voor de civiele orden, 1995.

Koninklijk Besluit van 5 februari 1996 (Stb. 1996, nr. 89) (wijziging Besluit Kco en Besluit Kapittel voor de civiele orden).

Koninklijk Besluit van 17 december 1996 (wijziging Besluit Kco en Reglement MWO).

Instructie van 4 maart 1947 voor de Kanselier der Nederlandse Orden van de Minister van Binnenlandse Zaken.

Richtlijnen van 6 maart 1947, nr. 216 met betrekking tot de werkwijze van de Ministerieele Decoratie-Commissie, Ministerie van Algemene Zaken.

Brief van 31 mei 1948 van de minister van Binnenlandse Zaken.

Kamerstukken

Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.1-2.

Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.3.

Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.4.

Nota van Toelichting bij het Besluit van 26 maart 1982 (Stb. 1982, nr. 216).

Geraadpleegde literatuur

Adelsbeleid, adelsrecht

K. Bruin, 'Notities bij recente ontwikkelingen in het Nederlandse adelsbeleid' in: *De Nederlandsche Leeuw*. Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, jaargang CIX, nr. 7, juli 1992, 227 - 238

M.J.H. de Bruyn van Melis- en Mariekerke, 'Hoge Raad van Adel' in: *Jaarboek voor Genealogie*. Deel X ('s-Gravenhage 1956)

De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden. ('s-Gravenhage 1966)

P.H.M. Keesom, 'Hoofdlijnen van het Nederlandse adelsrecht sedert het ontstaan van het Koninkrijk' in: *De Nederlandsche Leeuw*. Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, jaargang CIX, nr. 7, juli 1992, 238 - 254.

G.P. Nijkamp en O. Schutte, *De Nederlandse Adel. Besluiten en Wapenbeschrijvingen*. ('s-Gravenhage 1989)

A. Vrieze, *De strijd om de Geslachtsnamen* (Alphen aan den Rijn 1940)

Decoratiestelsel

P.J. d'Artillac Brill sr., *Beknopte Geschiedenis der Nederlandse Ridderorden* (Den Haag 1951)

C.J.M. Bruin, *Kroon op het werk. Onderscheiden in het Koninkrijk der Nederlanden* (Meppel/Amsterdam 1989)

W. Epke, *Toespraak van de Kanselier der Nederlandse Orden, uitgesproken bij de herdenking van het 150-jarig jubileum van de Kanselarij der Nederlandse Orden op 7 december 1994*

Chr.J. Geitenbeek, *Samenvatting over de oorsprong en de beginjaren van de decoratiecommissie uit de Raad van Ministers* 5 oktober 1987

C.G.E.Köffler, *De Militaire Willems-Orde 1815-1940* (Den Haag 1940)

H.E. Koning, 'Een Hoog College van Staat' in: *Staatscourant*, september 1992

J.P.Kruimel en J.C.van Ingen, *Van bijzondere verdiensten tot koninklijke onderscheiding*, ('s-Gravenhage 1997)

P.G.H.Maaldrink, *De Militaire Willems-Orde sedert 1940* ('s-Gravenhage 1982)

F.H.A.Sabron, *De Militaire Willems-Orde* (Breda 1912)

Summiere samenvatting van het Nederlandse Ordewezen. Een uitgave van de Kanselarij der Nederlandse Orden, 1 augustus 1986

J.A. van Zelm van Eldik, *Ons Grondwetsartikel Regelende De Instelling Van Ridderorden En De Ontwikkelingsgang Van De Nederlandse Orden in De Negentiende En Twintigste Eeuw* (Den Haag 1985)

Bijlage 1

Overzicht van Kanseliers, 1815-

Jhr. J.W. Janssens

RMWO-1, Generaal der Infanterie
Kanselier der Militaire Willems-Orde, 1815-1838,
Tevens waarnemend Kanselier der Orde van de Nederlandse Leeuw, 1834-1838

W.F. Baron Roëll

Kanselier der Orde van de Nederlandse Leeuw, 1815-1834

H.M. Baron de Kock

RMWO-1, Luitenant-Generaal b.d.
Kanselier der beide Nederlandse Orden 1838-1845

W.A. Baron Schimmelpenninck van der Oye

RMWO-4
Kanselier der beide Nederlandse Orden, 1846-1849

E. Lucas

RMWO-3, Luitenant-Admiraal b.d.
Kanselier der beide Nederlandse Orden 1849-1870

H.F.C. Duycker

RMWO-3, Generaal der Infanterie b.d.
Kanselier der beide Nederlandse Orden, 1870-1879

F.A.A. Gregory

RMWO-4, Vice-Admiraal b.d.
Kanselier der beide Nederlandse Orden, 1879-1891

H.G. Boumeester

RMWO-4, Luitenant-Generaal KNIL b.d.
Kanselier der beide Nederlandse Orden, 1891-1894

Jhr. F.F. de Casembroot

RMWO-3, Vice-Admiraal b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1894-1895

Jhr. G.M. Verspyck

RMWO-2, Luitenant-Generaal KNIL b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1895-1906

F.J. Stokhuyzen

RMWO-4, Vice-Admiraal b.d.
Kanselier der Militaire Willems-Orde, 1907-1916

J.H.L.F. von Franck

Kanselier der Orden van de Nederlandse Leeuw en Oranje-Nassau, 1907-1918

W. Boetje

RMWO-4 en Eresabel, Luitenant-Generaal KNIL b.d.
Kanselier der Militaire Willems Orde, 1916-1918
Hierna Kanselier der Nederlandse Orden, 1918-1927

I. van den Bosch

RMWO-4, Vice-Admiraal b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1927-1932

S.A. Drijber

RMWO-3 en Eresabel, Luitenant-Generaal KNIL b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1927-1932

F.M.L. Baron van Geen

RMWO-4, Kamerheer i.b.d. HM de Koningin,
Luitenant ter zee der 1^e klasse b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1939- sluiting

A.R. van den Bent

Generaal-Majoor der Infanterie b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1946

H. Koot

RMWO-4, Reserve Generaal-Majoor van de Generale Staf b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden 1946-1959

H. Schaper

RMWO-4, Reserve Generaal der Koninklijke Luchtmacht b.d.,
Grootofficier en Adjudant-Generaal i.b.d. HM de Koningin.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1959-1981

C. Knulst

RMWO-4, Generaal-Majoor der Infanterie b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1981-1990

W. Epke

RMWO-4, Brigade-Generaal der Infanterie titulair b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1990-1998

R. Spiekerman van Weezenburg

Generaal-Majoor der Mariniers b.d.
Kanselier der Nederlandse Orden, 1998-heden

Bijlage 2

De Militaire Willems-Orde

De oudste en hoogste *ridderorde* van het Koninkrijk der Nederlanden is de Militaire Willems-Orde. Deze orde werd ingesteld bij de wet van 30 april 1815, nr. 56 (Stb. 1815, nr. 33) strekkende tot beloning van uitstekende daden van moed, beleid en trouw, verricht in de strijd. De Militaire Willems-Orde is een dapperheidsonderscheiding.

De Militaire Willems-Orde kan worden toegekend aan Nederlandse militairen en in bijzondere gevallen aan niet militairen en vreemdelingen. Ook kan de orde worden toegekend aan onderdelen van de krijgsmacht.

Benoeming in de orde vindt plaats op voordracht van de commandant van betrokkene of een hogere autoriteit, dan wel op aanvraag van degene zelf die meent op grond van verrichte daden voor de orde in aanmerking te komen.

Voordrachten en aanvragen worden ingediend bij de Minister van Defensie. Deze consulteert het Kapittel der Militaire Willems-Orde alvorens een voordracht tot benoeming te doen aan Hare Majesteit de Koningin.

De uitreiking van het ordeteken vindt plaats tijdens een in het ordereglement omschreven militaire plechtigheid waarbij de nieuw benoemde ridders een eed afleggen.

Ridders in de orde hebben recht op een begrafenis met militaire eer.

Gedecoreerden worden bijgeschreven in registers. Deze bijschrijving kan ook postuum geschieden.

De orde kent vier klassen:

Ridder-Grootkruis (ridder 1^e klasse),

Commandeur (ridder 2^e klasse),

Ridder der 3^e klasse,

Ridder der 4^e klasse.

De laatste benoeming in de orde heeft plaats gevonden bij Koninklijk Besluit van 14 mei 1955, nr. 20.

Bijlage 3

De Orde van de Nederlandse Leeuw

De oudste en hoogste ridderorde voor *verdienste van het koninkrijk* is de Orde van de Nederlandse Leeuw. Deze orde is ingesteld ter beloning van beproefde vaderlandsliefde, bijzondere ijver en trouw in het volbrengen van burgerplichten of buitengewone bekwaamheid in wetenschap en kunsten. De orde is ingesteld bij wet van 29 september 1815, nr. 49. Voor benoeming in de orde komen in aanmerking Nederlandse onderdanen en in bijzonder gevallen vreemdelingen.

Sinds 1995 zijn in het Reglement op de orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Ordereglement) de wettelijke toekenningscriteria nader zijn uitgewerkt. Het gaat daarbij om bijzondere verdiensten van zeer exceptionele aard jegens de samenleving.

Hiervan is sprake als:

- iemand een verantwoordelijkheid heeft gedragen of een bekwaamheid heeft getoond die aanmerkelijk groter is dan de samenleving van hem mocht verwachten,
- iemand op uitstekende wijze werkzaamheden heeft verricht waarbij de samenleving in zeer belangrijke mate is gebaat, en in het bijzonder indien de maatschappelijke waardering daarvoor niet op andere wijze tot uitdrukking is gekomen,
- iemand alleen of samen met anderen, al dan niet in opdracht, een zeer uitzonderlijke prestatie heeft verricht.

Met name personen met een buitengewone bekwaamheid in wetenschap, sport of kunst of zij die getuigen van innoverend ondernemerschap komen in aanmerking.

De orde van de Nederlandse Leeuw kent drie graden:

Ridder Grootkruis (ridder 1^e graad),
Commandeur (ridder 2^e graad),
Ridder (ridder 3^e graad).

Bijlage 4

De Orde van Oranje-Nassau

De tweede ridderorde voor verdienste van het koninkrijk is de Orde van Oranje Nassau. De orde strekt ter beloning van bijzondere verdiensten jegens de Kroon, de Staat of jegens de maatschappij.

De orde is ingesteld bij wet van 4 april 1892, nr. 55.

Voor benoeming komen in aanmerking zowel Nederlandse onderdanen als vreemdelingen. Een nadere uitwerking van de wettelijke criteria ligt vast in het in 1995 bij Koninklijk Besluit vastgesteld Reglement op de orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau (Ordereglement). Hierin worden met name de bijzonder verdiensten jegens de samenleving verbijzonder (Ordereglement, artikel 2 lid 1)

Hiervan is sprake indien:

- iemand zich geruime tijd ten bate van de samenleving heeft ingespannen of andere heeft gestimuleerd,
- iemand een of meer opvallende prestaties heeft geleverd of werkzaamheden heeft verricht die voor de samenleving ene bijzondere waarde hebben.

Daarbij kan in aanmerking worden genomen dat iemand geruime tijd werkzaamheden heeft verricht op een wijze die betrokkene onderscheidt van anderen en die getuigt van een karaktervolle en voorbeeldige plichtsvervulling.

De Orde van Oranje-Nassau kent zes graden:

- Grootkruis (ridder 1^e graad),
- Grootofficier (ridder 2^e graad),
- Commandeur (ridder 3^e graad),
- Officier (ridder 4^e graad),
- Ridder (ridder 5^e graad),
- Lid (ridder 6^e graad).

Bijlage 5

De procedure voor toekenning van een onderscheiding

In het algemeen moet het decoratievoorstel worden ingediend bij de burgemeester van de woonplaats van degene die voor een decoratie wordt voorgesteld (de decorandus).

Een voorstel tot verlening van een koninklijke onderscheiding aan:

- een burgemeester wordt gericht aan de Commissaris der Koningin,
- een in Nederland verblijvende buitenlandse diplomaat of buitenlandse militair,
- een in het buitenland verblijvende persoon, wordt gericht aan de Minister van Buitenlandse Zaken (in het geval van een buitenlandse militair besluitvorming met instemming van de Minister van Defensie),
- een actief diende militair kan worden gericht aan de Minister van Defensie.

De burgemeester brengt advies uit over alle bij hem ingediende voorstellen. Hij beziet het voorstel op zijn merites, doet ene suggestie voor de graad van onderscheiding en zendt het door aan de commissaris van de Koningin. De Commissaris van de Koningin bekijkt het voorstel eveneens op zijn merites, doet eveneens een suggestie voor de graad van onderscheiding en zendt het voorstel door naar het Kapittel voor de Civiele Orden. Dit college adviseert de minister die het aangaat om al dan niet een koninklijke onderscheiding te verlenen en zo ja, in welke graad.

Voorstellen voor inwoners van de Nederlandse Antillen en van Aruba worden gedaan door de Raad van ministers van het desbetreffende Koninkrijksdeel. De Gouverneur zendt het voorstel met zijn advies via de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan het Kapittel voor de Civiele Orden, dat over het voorstel advies uitbrengt aan deze minister.

Naast de criteria neergelegd in het ordereglement worden bij de beoordeling onder meer de volgende factoren in ogenschouw genomen: aard, diversiteit, geografische reikwijdte, intensiteit, maatschappelijke relevantie, tijdsduur, voorbeeldfunctie en uitstraling binnen de samenleving. Verder wordt er gekeken naar eventuele oorlogs-, justitiële en politiële antecedenten.

De betrokken minister besluit vervolgens positief of negatief. Eventueel kan door de burgermeeste een gemotiveerd verzoek tot heroverweging worden ingediend. Ingeval een minister wenst af te wijken van het advies van het Kapittel voor de Civiele Orden, legt hij het voorstel voor aan de (Rijks)ministerraad die over het voorstel beslist.

Noten

- 1· Voor een historisch overzicht van de periode vóór 1813 zij verwezen naar M.A. Beelaerts van Blokland, 'Adelsbeleid en adelsrecht vóór 1813' in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*. ('s-Gravenhage 1966), 1 - 55.
- 2· Onder benoeming wordt verstaan "benoeming in een ridderschap of onder de edelen van een bepaalde provincie".
- 3· Vgl. G.P. Nijkamp en O. Schutte, *De Nederlandse Adel. Besluiten en Wapenbeschrijvingen. Hoge Raad van Adel*. ('s-Gravenhage 1989), 9 - 13. Zie ook K. Bruin, 'Notities bij recente ontwikkelingen in het Nederlandse adelsbeleid' in: *De Nederlandsche Leeuw*. Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, jaargang CIX, nr. 7, juli 1992, 227 - 238, aldaar 232.
- 4· Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr. 4, 3.
- 5· Gebaseerd op het eerderevermelde artikel van Bruin in *De Nederlandsche Leeuw*.
- 6· Zie Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.3, 1 - 2 en P.H.M. Keesom, 'Hoofdlijnen van het Nederlandse adelsrecht sedert het ontstaan van het Koninkrijk' in: *De Nederlandsche Leeuw*. Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, jaargang CIX, nr. 7, juli 1992, 238 - 254, aldaar 245.
- 7· Zie Staatsblad 70 van 1966.
- 8· Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.3, 2.
- 9· Vgl. Keesom, 243. In de achttiende eeuw waren veel edellieden, vooral in Gelderland en Overijssel, op eigen gezag de titel van baron gaan voeren.
- 10· K. Bruin, 'Notities bij recente ontwikkelingen in het Nederlandse adelsbeleid' in: *De Nederlandsche Leeuw*. Maandblad van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, jaargang CIX, nr. 7, juli 1992, 227 - 238, aldaar 227.
- 11· Beelaerts van Blokland, *Adelsbeleid*, 24.
- 12· Zie Koninklijk besluit van 21 februari 1984, nr. 76.
- 13· Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr.3, 2.
- 14· Wet op de adeldom van 2 juni 1994 (Stb. 360).
- 15· Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zittingsjaar 1989-1990, 21485, nr. 3, 1.
- 16· Nijkamp en Schutte, *De Nederlandse Adel*, 22.
- 17· Zie artikel 14 van het Souverein besluit van 24 juni 1814, nr. 10.
- 18· Dit gebeurde op grond van artikel 7 van dit Koninklijk besluit. Vgl. Nijkamp en Schutte, *De Nederlandse adel*, 21.
- 19· Zie Koninklijk besluit van 16 augustus 1947, nr.15.
- 20· 1982, Nota van Toelichting bij Besluit 216
- 21· Dit werd geregeld in artikel 12 van de Zegel- en registratiewet van 31 mei 1824 (Stb. 36).

- 22 Overeenkomstig het bepaalde in artikel 10 van het Souverein besluit van 23 december 1813, nr. 90 (Stb. 17).
- 23 Van der Goes (groot kanselier van de Orde der Unie), maarschalk Van Zuylen van Nyevelt, Van Wijn, Van Spaen van Hardestein en de directeur-generaal van Kunsten en Wetenschappen, Meerman, werden als leden van deze commissie benoemd.
- 24 Beelaerts van Blokland, *Adelsbeleid*, 5 - 6.
- 25 Vgl. Keesom, 239.
- 26 Nijkamp en Schutte, *De Nederlandse Adel*, 21.
- 27 M.J.H. de Bruyn van Melis- en Mariekerke, 'Hoge Raad van Adel' in: *Jaarboek voor Genealogie*. Deel X ('s-Gravenhage 1956), aldaar 19.
- 28 G.A.M.J. Ruijs de Beerenbrouck, 'Uit de geschiedenis van de Hoge Raad van Adel' in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden*. ('s-Gravenhage 1966), 91 - 105, aldaar 95 - 97.
- 29 A. Vrieze, *De strijd om de Geslachtsnamen* (Alphen aan den Rijn 1940), 43.
- 30 Idem.
- 31 Zie de brief van de minister van Binnenlandse Zaken aan de Kanselier der Nederlandse Orden d.d. 4 maart 1947.
-

PIVOT-publicaties

Brochures:

Van de selectie van papier naar de selectie van handelingen

Een methode voor de vervaardiging van een archiefselectie-instrument uitgaande van het handelen van de overheid

(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-03-X) 's-Gravenhage 1992, 1993

Om de kwaliteit van het behoud:

NORMEN 'GOEDE EN GEORDENDE STAAT'

(samenstelling: M. Beekhuis/R.C. Hol; ISBN 90-74442-10-2) 's-Gravenhage 1993

Handelend optreden

Overheids handelen: modellen, onderzoeksmethoden en toepassingen

(samenstelling: medewerkers PIVOT; ISBN 90-74442-27-7) 's-Gravenhage 1994

De toegang ontsloten

Voordrachten gehouden op de themabijeenkomst over bewerking en toegankelijkheid van het archiefblok over de Rijksbegroting van het ministerie van Financiën over de periode 1940-1981

(samenstelling: R.W. Steensma; ISBN 90-74442-41-2) 's-Gravenhage 1996

Rapporten:

1 Coördinatie op hoog niveau

Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatie organen en de ambtelijke voorportalen, 1945-1990

(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-01-3) 's-Gravenhage 1992

2 Kwakzalverij is nooit uit te roeien: 'Mundus vult decipi'

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de medische beroepen en opleidingen, 1940-1990 (samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-02-1) 's-Gravenhage 1992

3 Oorlog duurt een leven lang uitverkocht

Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake de oorlogsgetroffenen, 1945-1990

-
- (samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-04-8) 's-Gravenhage 1993
- 4 Telecommunicatie en post in Nederland uitverkocht
Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein telecommunicatie en post, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts en dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-05-6) 's-Gravenhage 1993
- 5 Zicht op toezicht
Een institutioneel onderzoek naar het staatstoezicht op de volksgezondheid, 1940-1990
(samenstelling: drs. L.B. Humbert; ISBN 90-74442-06-4) 's-Gravenhage 1993
- 6 Planning van voorzieningen in de gezondheidszorg
Rapport van een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-07-2) 's-Gravenhage 1993
- 7 Verzekerd van zorg
Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving op het terrein van de bekostiging en verzekering van de gezondheidszorg als onderdeel van het stelsel van structuur en financiering van de gezondheidszorg, 1940-1990
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-09-9) 's-Gravenhage 1993
- 8 De vaststelling van tarieven in de gezondheidszorg
Een institutioneel onderzoek, 1945-1990
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-08-0) 's-Gravenhage 1993
- 9 Het bejaardenbeleid
Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake het ouderenbeleid, 1945-1990
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-12-9) 's-Gravenhage 1993
- 10 Rechtspleging en rechtshulp
De datageschiedenis van handelingen en organisatie-eenheden van de justitiële ministeriële organisatie van de rechtspleging en rechtshulp, 1945-1992
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis; ISBN 90-74442-14-5) 's-Gravenhage 1993
- 11 Nationaliteiten
Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de nationaliteitsaangelegenheden, 1945-1991
(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-13-7) 's-Gravenhage 1994
- 12 'So many laws argue so many sins'
Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de wetgeving, 1945-1991
(samenstelling: drs. A.H. Netiv; ISBN 90-74442-11-0) 's-Gravenhage 1994
- 13 Kwaliteit op recept
Een onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein geneesmiddelen en medische hulpmiddelen, 1940-1990
(samenstelling: drs. L.B. Humbert, drs. F. van der Doe en drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-16-1) 's-Gravenhage 1994
- 14 Externe adviesorganen in de gezondheidszorg uitverkocht
Een institutioneel onderzoek op het terrein van de advisering in de gezondheidszorg, 1940-1990 (samenstelling: drs. N.P. van Egmond en drs. F. van der Doe; ISBN 90-74442-15-3) 's-Gravenhage 1994
- 15 Per slot van rijksrekening
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beheer van de rijksbegroting, 1940-1993
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-17x) 's-Gravenhage 1994
- 16 Luchtvaart gebonden uitverkocht
Een institutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart, 1945-1993

(samenstelling: dr. L. Hovy; ISBN 90-74442-18-8) 's-Gravenhage 1994

17 Driemaal 's Raads Recht

Een institutioneel onderzoek naar de taakgebieden van de Raad van State, (1940) 1945-1990
(samenstelling: drs. A. Spijksma en drs. L. Verbeek; ISBN 90-74442-20x) 's-Gravenhage 1994

18 De heilige koe geboekstaafd

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de Rijksdienst voor het Wegverkeer, 1951-1994
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; ISBN 90-74442-19-6) 's-Gravenhage 1994

19 Belastingver(h)effend

Een institutioneel onderzoek naar de actoren en handelingen op het terrein van het heffen en invorderen van belastingen, 1940-1993
(samenstelling: P. Lamboo; ISBN 90-74442-24-2) 's-Gravenhage 1994

20 Roeien met de riemen

Een onderzoek naar instituties, bedrijfsprocessen en handelingen met betrekking tot het beleidsterrein militair materieel Koninklijke Marine, 1945-1993
(samenstelling: drs. A.G. de Vries; ISBN 90-74442-22-6) 's-Gravenhage 1994

21 Stuurliu aan wal

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken, 1980-1994
(samenstelling: drs. J.T. Klinkenberg; ISBN 90-74442-21-8) 's-Gravenhage 1994

22 Smelten, pletten, ponsen en slaan (geldvoorziening)

Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van het 'geldwezen (de geldvoorziening), 1940-1993
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond; ISBN 90-74442-23-4) 's-Gravenhage 1994

23 De toelating van vreemdelingen

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein toelating van vreemdelingen, 1945-1993
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis, W. Hoffstädt, W.D. Küller; ISBN 90-74442-28-5) 's-Gravenhage 1994

24 Ter bevordering van menswaardige arbeid uitverkocht

Rapport institutioneel onderzoek op het beleidsterrein arbeidsomstandigheden 1940-1993
(samenstelling: M. Schaap, A. Spijksma; ISBN 90-74442-25-0) 's-Gravenhage 1994

25 Geef acht (militair personeel; beroeps- en reservepersoneel)

Een institutioneel onderzoek naar bedrijfsprocessen en handelingen op het beleidsterrein militair personeel: beroeps- en reservepersoneel in dienst van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993
(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs. M.L. Loef; ISBN 90-74442-26-9) 's-Gravenhage 1994

26 Agrarisch Onderwijs

Een onderzoek naar actoren, taken en handelingen op het beleidsterrein Agrarisch Onderwijs in de periode 1945-1992 (samenstelling: G.M.C.J. Smeets; ISBN 90-74442-30-7) 's-Gravenhage 1995

27 Tussen waarneming en neerslag

Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-29-3) 's-Gravenhage 1994

28 Waterstaat

Rapport van een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein waterstaat over de periode 1945-1994
(samenstelling: J.W.J.M. Bogaarts; 90-74442-31-5) 's-Gravenhage 1995

29 Eenheid in verscheidenheid

Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van staatkundige verhoudingen en samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk der Nederlanden in de periode 1954-1995
(samenstelling: drs. I. Broos; ISBN 90-74442-32-3) 's-Gravenhage 1996

30 Inlichtingendienst Buitenland

Een institutioneel onderzoek naar de Buitenlandse Inlichtingendienst/Inlichtingendienst Buitenland (1946-1996)
(samenstelling: dr. D. Engelen; ISBN 90-74442-33-1) 's-Gravenhage 1996

31 Handelen met de sterke arm

Rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein politie (deel II), 1994
(samenstelling: drs. M.J.B. Kavelaars; ISBN 90-74442-34-X) 's-Gravenhage 1996

32 Flora en Fauna

Rapport van een onderzoek naar het beleidsterrein Flora en Fauna in de periode 1945-1993
(samenstelling: drs. M.L. Baten; ISBN 90-74442-35-8) 's-Gravenhage 1996

33 Van monumentale waarde

Een institutioneel onderzoek naar de rijksoverheidsbemoeyenis met monumentenzorg, 1945-1990
(samenstelling: drs. F. van der Doe en drs. H. Spijkerman; ISBN 90-74442-36-6) 's-Gravenhage 1996

34 Geld(t) voor overzee

Institutioneel onderzoek naar overzeese pensioenen en eenmalige uitkeringen aan Indische oorlogsslachtoffers
(samenstelling: drs. N.J.W. de Goeje; ISBN 90-74442-40-4) 's-Gravenhage 1996

35 Pacht- en Grondprijnsbeleid

Institutioneel onderzoek naar twee beleidsterreinen die zich begeven op het deeltaakgebied prijsbeheersing van de landbouwgronden, 1945-1993
(samenstelling: drs. C.K. Berghuis en drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-37-4) 's-Gravenhage 1996

36 Echt goud, echt zilver ?

Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en de handelingen betreffende het waarborgen van (platina), gouden en zilveren werken over de periode 1940-1995.
(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-39-0) 's-Gravenhage 1996

37 De grens verlegd

Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en het overheidshandelen op het beleidsterrein invoerrechten en accijnzen, 1940-1962
(samenstelling: drs. G. Beks; ISBN 90-74442-38-2) 's-Gravenhage 1996

38 De grens geslecht

Rapport van een institutioneel onderzoek naar de taken en het overheidshandelen op het beleidsterrein invoerrechten en accijnzen, 1962-1995
(samenstelling: A.A. Mietes; ISBN 90-74442-72-2) 's-Gravenhage 1999

39 Zakelijk gezien

Rapport van het institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de dienst Domeinen van het ministerie van Financiën over de periode 1945-1994
(samenstelling: F. van Dijk; ISBN 90-74442-42-2) 's-Gravenhage 1996

40 Geregeld toezicht

Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de regulering van en het toezicht op de centrale bank, het kredietwezen, het effectenverkeer en het giroverkeer (en de Rijkspostspaarbank), het voorkomen van het witwassen van uit criminele activiteiten verkregen gelden, en het financiële verkeer in buitengewone omstandigheden, 1940-1995
(samenstelling: drs. N.P. van Egmond; ISBN 90-74442-43-9) 's-Gravenhage 1996

-
- 41 En morgen gezond weer op
Een institutioneel onderzoek naar het takenpakket en de handelingen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1940-1995
(samenstelling: drs. I.E.C.M. Broos, ing. S. Slagter en drs. H.E. Erich; ISBN 90-74442-46-3) 's-Gravenhage 1996
- 42 Leergeld
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein studiefinanciering, 1945-1994
(samenstelling: J. van der Meer en G.J. Willighagen; ISBN 90-74442-47-1) 's-Gravenhage 1997
- 43 Die zijn schuld betaald, verarmt niet
Een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de zorg voor de financiering en beheersing van de staatsschuld, 1940-1993
(samenstelling: drs. A. Ettekhoven; ISBN 90-47772-48-X) 's-Gravenhage 1997
- 44 Bomen met beleid
Een institutioneel onderzoek naar actoren, taken en handelingen op het beleidsterrein bosbouw, 1945-1995
(samenstelling: drs. A.S. Fris; ISBN 90-74442-49-8) 's-Gravenhage 1997
- 45 Het Rijk onder dak
Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein van de rijkshuisvesting, 1945-1994 en in het bijzonder de Rijksgebouwendienst (1922-1994)
(samenstelling: dr. J.A.A. Bervoets; ISBN 90-74442-52-8) 's-Gravenhage 1997
- 47 Het verdiende loon
Een institutioneel onderzoek op het terrein van inkomens- en arbeidsvoorwaardenbeleid over de periode 1940-1944
(samenstelling: A. Ettekhoven en A.T. Spijksma; ISBN 90-74442-51-X) 's-Gravenhage 1997
- 48 De draden van de WEB
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein beroepsonderwijs en volwasseneneducatie 1945 - 1995/1996
(samenstelling: drs. A.E.M. Jonker; ISBN 90-74442-54-4) 's-Gravenhage 1998
- 49 Van pro-actie tot nazorg
Een institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing vanaf 1952
(samenstelling: W.D. Küller; ISBN 90-74442-57-9) 's-Gravenhage 1998
- 50 Te land, ter zee en in de lucht
Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen op het beleidsterrein militaire operatiën van het ministerie van Defensie en voorgangers, 1945-1993
(samenstelling: A.D.M. Bakker, F. van Dijk, drs. F. van der Doe, dr. B. Jaski, drs. L. Verbeek; ISBN 90-74442-63-3) 's-Gravenhage 1998
- 51 Openluchtrecreatie
Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein openluchtrecreatie over de periode 1945 - 1996
(samenstelling: drs. R. van der Wal; ISBN 90-74442-60-9) 's-Gravenhage 1998
- 52 Speciaal Centraal
Een institutioneel onderzoek naar het deelbeleidsterrein speciaal onderwijs periode 1950-1996
(samenstelling: Y. van Dam-Kooij; ISBN 90-74442-53-6) 's-Gravenhage 1998
- 53 Geschiedschrijving van de toekomst
Een rapport institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein algemeen wetenschappelijke beleidsvoorbereiding, (1892) 1945-1996

(samenstelling: drs. F. van der Doe, drs A.G. de Vries, drs. Ch. M. Zeegers; ISBN 90-74442-58-7)
's-Gravenhage 1998

54 Gewasbescherming

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Gewasbescherming met actoren en handelingen in de periode 1945-1993

(samenstelling: drs. M.L. Baten; ISBN 90-74442-61-7) 's-Gravenhage 1998

55 Een academische zaak, deel II

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs (1945) 1960-1997

(samenstelling: drs. Ch. M. Zeegers; ISBN 90-74442-59-5) 's-Gravenhage 1998

56 Behoorlijk behandeld

Rapport van een institutioneel onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de Nationale Ombudsman (1964) 1982-1997

(samenstelling: drs. R.J.B. Hageman; ISBN 90-74442-55-2) 's-Gravenhage 1998

57 Staatsdeelneming en financiering van het bedrijfsleven

Een institutioneel onderzoek naar de handelingen en taken van de Rijksoverheid op het beleidsinstrument staatsdeelnemingen en financiering van het bedrijfsleven, 1940-1995

(samenstelling: drs. G. Beks, drs. A.G. de Vries; ISBN 90-74442-56-0) 's-Gravenhage 1998

58 De Sociaal-Economische Raad

Een institutioneel onderzoek naar de taken en handelingen van de SER, 1950-1997

(samenstelling: E.A.T.M. Schreuder; ISBN 90-74442-65-5) 's-Gravenhage 1998

59 Met rede gekaveld

Een institutioneel onderzoek naar taken en handelingen van actoren op het terrein van de landinrichting in de periode 1945-1993

(samenstelling: drs. R.J.B. Hageman; ISBN 90-74442-67-6) 's-Gravenhage 1999

60 Een Academische Zaak, deel I

Een institutioneel onderzoek naar universiteiten op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs sinds (1981) 1968-1998

(samenstelling: J.v.d. Meer en A. Spieksma; ISBN 90-74442-64-1) 's-Gravenhage 1999

61 De militaire inlichtingendiensten

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van de overheid op het terrein van de militaire inlichtingendiensten, (1930) 1945-1999

(Samenstelling: Dr. D. Engelen; ISBN 90-74442-65-X) 's-Gravenhage 1999

62 Hoger Beroepsonderwijs

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van nationale overheidsorganen op het beleidsterrein hoger onderwijs, (1945)1968-1998

(samenstelling: drs. Ch.M. Zeegers; ISBN 90-74442-66-8) 's-Gravenhage 1999

63 Mammoetsporen, deel I

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein voortgezet onderwijs, 1968-1998

(samenstelling: Y. van Dam-Kooij; ISBN 90-74442-68-4) 's-Gravenhage 1999

64 Klaar...af

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein basisonderwijs, 1945-1998

(samenstelling: Y. van Dam-Kooij, H. Sauter, J. Yard; ISBN 90-74442-69-2) 's-Gravenhage 1999

65 Belastingen: de geheiligde schuld

Een institutioneel onderzoek naar het handelen van actoren op het beleidsterrein van de heffing van rijksbelastingen op grond van de wet- en regelgeving betreffende de zogenoemde heffingswetten per belastingsoort, met uitzondering van de invoerrechten en accijnzen, 1940-1993
(samenstelling: P.C.A. Lamboo; ISBN 90-74442-70-6) 's-Gravenhage 1999

66 Verstrekkende Zekerheid

Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein sociale zekerheid ten aanzien van de sociale verzekeringen, 1940-1997
(samenstelling: J. van der Meer, A. Wittkamp, J. Lendering; ISBN 90-74442-71-4) 's-Gravenhage 1999

67 Toezicht verzekerd

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein toezicht op het verzekeringsbedrijf, 1940-1996
(samenstelling: Drs. B.J. Abels; ISBN 90-74442-73-0) 's-Gravenhage 1999

78 Herverzekerd

Een institutioneel onderzoek naar het overheidshandelen op het beleidsterrein herverzekering van export- en importkredieten en investeringsgaranties, 1940-1996.
(samenstelling: A.A. Mietes; ISBN 90-74442-81-1) 's-Gravenhage 1999

81 Macro-economische politiek

Een institutioneel onderzoek op het beleidsterrein macro-economische politiek in de periode 1947-1999
(samenstelling: mevr. drs. H.M. Schrauwens en mevr. drs. A.P. Smit; ISBN 90-74442-80-3) 's-Gravenhage 1999